

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ในบทนี้จะกล่าวถึงการตรวจเอกสาร รวมทั้งแนวคิด/ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยง ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแยกรายละเอียดเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

1. โครงสร้างของสหกรณ์ออมทรัพย์
2. บทบาทของสหกรณ์ออมทรัพย์ในฐานะเป็นสหกรณ์
2. แนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารสหกรณ์
3. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยง
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยง
5. ทฤษฎีอัตราส่วนทางการเงินและความเสี่ยงทางการเงิน
6. เครื่องมือทางการเงินในการวิเคราะห์ความเสี่ยงของสหกรณ์
7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. ภาคสรุป
9. กรอบแนวคิดในการศึกษา

โครงสร้างของสหกรณ์ออมทรัพย์

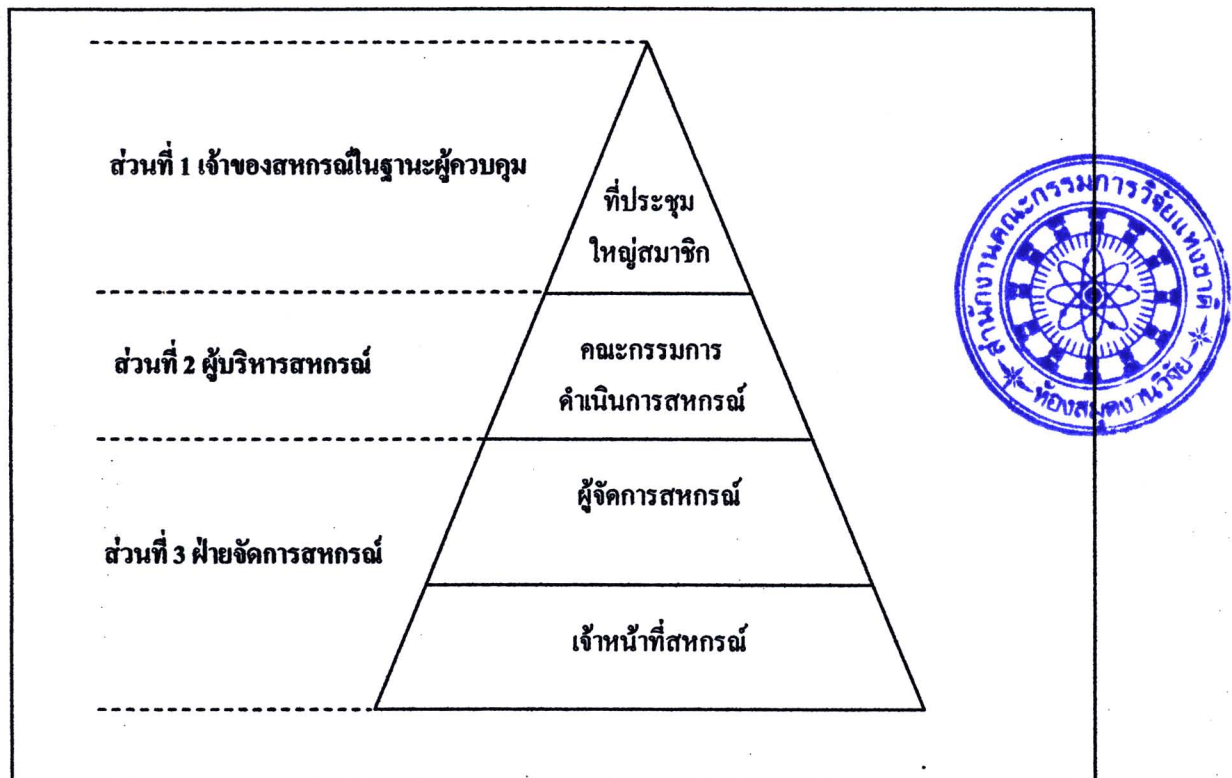
การจัดการ โครงสร้างของสหกรณ์เป็นการเชื่อมโยงระหว่างขั้นตอนการวางแผน และควบคุมไปสู่ความสำเร็จของสหกรณ์ จะแสดงให้เห็นรูปแบบการจัดกลุ่มงาน ขอบเขตงาน อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของกลุ่มบุคคลในตำแหน่งต่างๆ ตลอดจนสายการบังคับบัญชา ในสหกรณ์ออมทรัพย์ จะกล่าวถึงองค์ประกอบในโครงสร้างองค์กรรูปแบบต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน

องค์ประกอบในโครงสร้างของสหกรณ์ออมทรัพย์

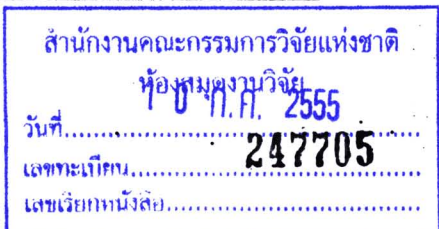
เมื่อพิจารณาองค์ประกอบในโครงสร้างของสหกรณ์ออมทรัพย์อาจจำแนกได้เป็น 3 ส่วนได้แก่ (ภาพ 1)

1. ส่วนของเจ้าของของสหกรณ์ในฐานะผู้ควบคุมในโครงสร้างของสหกรณ์ออมทรัพย์ องค์ประกอบที่มีอำนาจสูงสุด คือ ที่ประชุมใหญ่สมาชิก ซึ่งอยู่ในฐานะเจ้าของและ

ผู้ควบคุมสหกรณ์ ซึ่งที่ประชุมใหญ่สมาชิกจะให้อำนาจหน้าที่ในการแต่งตั้งผู้ตรวจสอบกิจการ เพื่อปฏิบัติหน้าที่แทนตนในการควบคุมสหกรณ์อีกส่วนหนึ่ง

ภาพ 1 องค์ประกอบในโครงสร้างของสหกรณ์ออมทรัพย์
ที่มา: จุฑาทิพย์ ภักธราท (2543)

2. ส่วนของผู้บริหารสหกรณ์ในโครงสร้างส่วนผู้บริหารสหกรณ์ ได้แก่ คณะกรรมการสหกรณ์ ซึ่งจะทำหน้าที่ในการบริหารสหกรณ์แทนสมาชิกโดยสมาชิก

3. ส่วนของฝ่ายจัดการ จะประกอบไปด้วยผู้จัดการสหกรณ์ และเจ้าหน้าที่ซึ่งจะทำหน้าที่ในการจัดการสหกรณ์ให้เป็นไปตามนโยบาย ข้อบังคับ และระเบียบของสหกรณ์ภายใต้การอำนวยการของฝ่ายบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ

อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบขององค์ประกอบในโครงสร้างของสหกรณ์

การพิจารณาอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบขององค์ประกอบในโครงสร้างของสหกรณ์จะชี้ให้เห็นถึงขอบเขตการรับผิดชอบขององค์ประกอบต่างๆ ว่าใครมีหน้าที่รับผิดชอบ

อย่างไร ซึ่งหากทุกคนได้ปฏิบัติหน้าที่ ได้อย่างเหมาะสมก็ย่อมเกิดผลดีต่อความสำเร็จของสหกรณ์ และบริการที่สมาชิกต้องการ ซึ่งในที่นี่จะกล่าวถึงอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของ องค์ประกอบในโครงสร้างสหกรณ์ออมทรัพย์ขนาดใหญ่มา ดังต่อไปนี้

1. ที่ประชุมใหญ่สมาชิก องค์ประกอบของที่ประชุมใหญ่สมาชิกอาจประกอบด้วย สมาชิกหรือผู้แทนสมาชิกเข้าร่วมประชุม (เป็นไปตามข้อบังคับสหกรณ์) โดยทั่วไปการประชุมใหญ่สามัญประจำปีจะประชุมภายใน 150 วัน นับแต่วันสิ้นปีทางบัญชีของสหกรณ์

อำนาจหน้าที่ของที่ประชุมใหญ่สมาชิกในฐานะที่เป็นองค์กรสูงสุดของ สหกรณ์ที่ประชุมใหญ่สมาชิกย่อมมีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจหรือลงมติใดๆ ที่เกี่ยวกับนโยบาย และแนวทางการดำเนินงานของสหกรณ์โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับข้อบังคับ จดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ การเลือกตั้งกรรมการดำเนินการสหกรณ์ การใช้จ่ายเงินของสหกรณ์ ฯลฯ หรือที่ประชุมใหญ่ สมาชิกเป็นองค์กรที่สมาชิกสหกรณ์จะมาใช้อำนาจหน้าที่ของตนในฐานะเจ้าของสหกรณ์ ในการควบคุมดูแลสหกรณ์ของตนตามวิถีทางประชาธิปไตยนั่นเอง

2. คณะกรรมการดำเนินการ องค์ประกอบของคณะกรรมการดำเนินการได้แก่ กรรมการซึ่งที่ประชุมใหญ่สมาชิกเลือกตั้งจากสมาชิกตามจำนวนที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ ตามปกติ คณะกรรมการดำเนินการจะเลือกตั้งกรรมการด้วยกัน โดยให้ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการ 1 คน รองประธานกรรมการ 1 คน หรือหลายคนตามความเหมาะสม และอาจมีตำแหน่งเหรัญญิกและ เลขานุการด้วยก็ได้

ในฐานะที่เป็นตัวแทนสมาชิกและได้รับมอบหมายให้เป็นผู้บริหารสหกรณ์ คณะกรรมการย่อมรับผิดชอบต่อที่ประชุมใหญ่สมาชิกที่จะบริหารงานสหกรณ์ให้เป็นไปตามนโยบายของที่ประชุมใหญ่สมาชิก วัตถุประสงค์ของสมาชิก เพื่อประโยชน์แก่สมาชิกอย่างแท้จริงหากคณะกรรมการฯ ดำเนินการทำผิดกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับโดยจงใจประมาทเลินเล่อ หรือทุจริต คณะกรรมการจะต้องรับผิดชอบร่วมกันในการชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้น

การดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการดำเนินการ คือ การเป็นผู้บริหารสหกรณ์ โดยคณะกรรมการดำเนินการจะใช้อำนาจหน้าที่ผ่านทาง “ที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการ” ซึ่งปกติจะมีการประชุมกันทุกเดือนอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารสหกรณ์ และ กำกับดูแลการปฏิบัติงานของฝ่ายจัดการให้เป็นไปตามนโยบายของที่ประชุมใหญ่ โดยการกำกับ ดูแลการดำเนินงานของสหกรณ์นั้นที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการอาจจะลงมติมอบอำนาจให้ กรรมการคนหนึ่งคนใดหรือหลายคนเป็นผู้ดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามความเหมาะสม หรือ อาจร่าง “ระเบียบ” ขึ้นมาเพื่อให้ฝ่ายจัดการถือปฏิบัติก็ได้ นอกจากนี้คณะกรรมการดำเนินการยังมี

อำนาจหน้าที่สรรหาจัดจ้างและแต่งตั้งบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเป็นผู้จัดการหรือพนักงานระดับสูงของสหกรณ์

3. คณะกรรมการอื่นหรือคณะอนุกรรมการ เป็นกลุ่มบุคคลซึ่งแต่งตั้งโดยคณะกรรมการฯ ด้วยกันเอง เพื่อเข้ามาดำเนินการในภารกิจต่างๆ ตามที่คณะกรรมการดำเนินการเห็นว่าเหมาะสม หรือเพื่อประโยชน์ทางด้านการบริหารงานสหกรณ์โดยปกติองค์ประกอบของคณะกรรมการอื่นหรือคณะอนุกรรมการ จะประกอบด้วยกรรมการ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากกรรมการดำเนินการหรือผู้จัดการ หรือพนักงานระดับบริหารอื่นรวมอยู่ด้วยก็ได้ซึ่งอาจมีวาระการดำรงตำแหน่งเท่ากับวาระของคณะกรรมการดำเนินการชุดนั้น

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอื่น ได้แก่การปฏิบัติการแทนคณะกรรมการดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมาย และให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาในเรื่องดังกล่าวในที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการ ตัวอย่างเช่น

3.1 คณะกรรมการอำนวยการ มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการบริหารและจัดการสหกรณ์ด้านต่างๆ

3.2 คณะกรรมการเงินกู้ มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับการหาเงินกู้ประเภทต่างๆ แก่สมาชิก

3.3 คณะกรรมการศึกษา มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวางแผนดำเนินการให้การศึกษาฝึกอบรมแก่สมาชิก รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพให้มีความรู้ความเข้าใจ การกำหนดงบประมาณสำหรับการศึกษาอบรม รวมทั้งการจัดสัมมนาสำหรับสมาชิก

3.4 คณะกรรมการประชาสัมพันธ์ มีอำนาจหน้าที่พิจารณาวางแผนและดำเนินการประชาสัมพันธ์ ทั้งภายในและภายนอกสหกรณ์ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของสหกรณ์ทั้งในหมู่สมาชิกและบุคคลภายนอก

4. ที่ปรึกษาคณะกรรมการดำเนินการ ได้แก่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลซึ่งอาจเป็นสมาชิกหรือบุคคลภายนอกที่มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการดำเนินการเพื่อเป็นที่ปรึกษา

อำนาจหน้าที่ของที่ปรึกษา คือการเสนอความคิดเห็นและคำแนะนำในที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการ

5. ผู้ตรวจสอบกิจการ หรือคณะผู้ตรวจสอบกิจการ คือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับเลือกตั้งจากสมาชิกหรือบุคคลภายนอกมาทำหน้าที่เป็นตัวแทนของที่ประชุมใหญ่ในการควบคุมองค์การบริหารซึ่งได้แก่ คณะกรรมการดำเนินการและฝ่ายจัดการ

อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจสอบกิจการ ได้แก่ การสอดส่องดูแลการปฏิบัติงาน คณะกรรมการดำเนินการและฝ่ายจัดการเกี่ยวกับนโยบายของสหกรณ์ โดยมีหน้าที่รายงานข้อเท็จจริงให้ที่ประชุมใหญ่สมาชิกทราบ ซึ่งถือเป็นมาตรการสำคัญที่มีประโยชน์ต่อการควบคุมภายในสหกรณ์ได้เป็นอย่างดี

6. ผู้ตรวจสอบภายใน คือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่สหกรณ์จัดจ้างมาเพื่อปฏิบัติงานด้านการตรวจตราการปฏิบัติงานของฝ่ายจัดการ

อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจสอบภายใน คือการตรวจตราดูแลการปฏิบัติงานของฝ่ายจัดการและรายงานให้คณะกรรมการดำเนินการทราบ ซึ่งถือเป็นมาตรการสำคัญในการควบคุมภายในเช่นเดียวกัน

7. ผู้จัดการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ เป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับการจัดจ้างเพื่อมาปฏิบัติงานสหกรณ์ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ นโยบายของสหกรณ์ ผู้จัดการจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการดำเนินการ ส่วนเจ้าหน้าที่สหกรณ์จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของผู้จัดการ

อำนาจหน้าที่ของผู้จัดการสหกรณ์ ผู้จัดการมีฐานะเป็นผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่สหกรณ์ และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการดำเนินการ ไปปฏิบัติโดยผ่านกระบวนการจัดการ เพื่อการบรรลุความสำเร็จ ตามเป้าหมายของสหกรณ์ ในที่สุดผู้จัดการจะต้องบริหารงานให้เป็นไปตามนโยบายและอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย ข้อบังคับ และระเบียบของสหกรณ์อย่างเคร่งครัด

อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สหกรณ์ อยู่ในฐานะเป็นผู้บังคับบัญชาของผู้จัดการเจ้าหน้าที่สหกรณ์จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งหรือภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากผู้จัดการสหกรณ์อย่างเคร่งครัดและมีประสิทธิภาพ (จุฑาทิพย์ ภัทรวาท, 2543: 32-41)

บทบาทของสหกรณ์ออมทรัพย์ในฐานะเป็นสหกรณ์

สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นองค์การธุรกิจ (Business Organization) ที่ได้รับ การจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ เป็นสหกรณ์ประเภทออมทรัพย์ สหกรณ์ออมทรัพย์แรกได้แก่ สหกรณ์ออมทรัพย์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด ได้ก่อตั้งขึ้นในปี 2549 และหลังจากนั้นก็ได้มีการจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ ขึ้นในกลุ่มอาชีพต่างๆ อย่างแพร่หลายทั้งในกลุ่มข้าราชการครู ทหาร ตำรวจ มหาวิทยาลัย โรงพยาบาล สาธารณสุข พนักงานรัฐวิสาหกิจ ตลอดจนพนักงานในสถานประกอบการภาคเอกชนต่างๆ ทั่วประเทศไทย เมื่อพิจารณาจากผลการดำเนินงานแล้วนับว่า สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นสถานที่ที่มีผลการดำเนินงานที่เจริญเติบโตก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว และมั่นคงมา

โดยตลอดไม่ว่าจะพิจารณาจากการขยายตัวของสินทรัพย์ ธุรกิจเงินฝาก ธุรกิจการให้เงินกู้ ตลอดจนผลกำไรจากการดำเนินงานของสหกรณ์ ซึ่งย่อมส่งผลดีต่อสมาชิกสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์และสนับสนุนนโยบายการระดมเงินออมของรัฐบาลได้เป็นอย่างดี และนับตั้งแต่ปี 2526 เป็นต้นมา รัฐบาลได้กำหนดให้สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นสถาบันการเงินประเภทหนึ่งในระบบเศรษฐกิจ ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ดำรงสถานภาพอยู่ในสองฐานะคือ การเป็น “สหกรณ์” และ “สถาบันการเงิน”

สหกรณ์ออมทรัพย์ในฐานะสหกรณ์ ต้องมีบทบาทโดยตรงในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ ที่สำคัญคือ การส่งเสริมการออมและการให้เงินกู้แก่สมาชิกสหกรณ์ตามความจำเป็น ตลอดจนการจัดสวัสดิการต่างๆ เพื่อประโยชน์แก่สมาชิกสหกรณ์ทั้งนี้ สหกรณ์ออมทรัพย์จะต้องยืนหยัด และตั้งมั่นอยู่บนอุดมการณ์ หลักการสหกรณ์ และวิธีการสหกรณ์ มีการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความสำเร็จของสหกรณ์และประโยชน์ที่พึงมีต่อสมาชิกสหกรณ์ในที่สุด

แนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารสหกรณ์

ประยงค์ สายประเสริฐ (2535) การบริหารสหกรณ์คือทิศทางของการบริหาร ประกอบด้วย การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ประจำวัน การควบคุมดูแลผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแผนงานและ โครงการและรวมถึงการปฏิบัติงานต่าง ๆ ดังนี้

1. ระบุถึงลักษณะงาน และกำหนดแผนในการทำงาน
2. มอบหมายงานเฉพาะอย่างให้แก่บุคคลรับไปปฏิบัติ
3. ออกคำสั่ง ให้คำแนะนำและข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงาน
4. กำหนดมาตรฐานของงานและจุดที่จะควบคุม
5. ความสัมพันธ์ระหว่างแผนงานต่าง ๆ
6. รักษาการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน
7. พัฒนาผู้นำที่จะทำหน้าที่กำกับและควบคุมงาน

ทิศทางของการบริหารที่ประสบความสำเร็จ

1. กำหนดแผนงาน โครงการ วัตถุประสงค์ และนโยบายที่ดีขององค์การ
2. ดำรงโครงสร้างขององค์การที่ดีไว้ เสริมด้วยการมีบุคลากรที่มีความรู้

ความสามารถ

3. มีพนักงานที่มีคุณธรรมสูง

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยง

สหกรณ์ออมทรัพย์ (Saving and credit cooperative) เป็นสถาบันการเงินแบบหนึ่งที่มีสมาชิกเป็นบุคคลที่มีอาชีพอย่างเดียวกันที่ยึดหลักการและวิธีการสหกรณ์ในการดำเนินการรับฝากเงิน และให้เงินกู้หรือสินเชื่อแก่บรรดาสมาชิก โดยสมาชิกเป็นเจ้าของและเป็นผู้ให้บริการในเวลาเดียวกัน มีการควบคุมตามหลักประชาธิปไตยและมีการแบ่งปันผลประโยชน์ตามหลักความเป็นธรรม วัตถุประสงค์หลักของสหกรณ์ คือ การระดมทุนจากสมาชิกและจากแหล่งเงินทุนภายนอก เพื่อนำมาให้บริการแก่สมาชิกที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่สมาชิก โดยสมาชิกแต่ละคนออมรายได้ฝากไว้กับสหกรณ์เป็นประจำสม่ำเสมอในลักษณะการถือหุ้นและฝากเงิน นอกจากนั้น หากสมาชิกประสบความเดือดร้อนเกี่ยวกับการเงินก็สามารถช่วยเหลือได้โดยการให้กู้ยืม ซึ่งอัตราดอกเบี้ยจะต่ำกว่าสถาบันการเงินอื่น

ทั้งนี้ได้จัดแบ่งสหกรณ์ออมทรัพย์ออกเป็นรูปแบบย่อยๆ จำนวน 9 รูปแบบ ตามลักษณะกลุ่มบุคคลที่ประกอบอาชีพในลักษณะเดียวกัน ดังนี้ ดำรง ทหาร ครู ข้าราชการ กระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัย รัฐวิสาหกิจ โรงพยาบาล ส่วนราชการ เอกชนและอื่นๆ

สหกรณ์ออมทรัพย์มีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายสหกรณ์และกระทรวงการคลังได้ประกาศให้สหกรณ์ออมทรัพย์คิดดอกเบี้ยเงินกู้ยืมได้เช่นเดียวกับสถาบันการเงิน และได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542

การบริหารความเสี่ยง (Risk Management) การบริหารปัจจัย และควบคุมกิจกรรม รวมทั้งกระบวนการ การดำเนินงานต่างๆ โดยลดมูลเหตุแต่ละโอกาส ที่องค์การจะเกิดความเสียหาย เพื่อให้ระดับและขนาดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอยู่ในระดับที่องค์การยอมรับได้ ประเมินได้ ควบคุมและตรวจสอบได้อย่างมีระบบ โดยคำนึงถึงการบรรลุเป้าหมายขององค์การเป็นสำคัญ

ทศนีย์ สารวิวัฒนากร (2543: 18 – 19) ให้ความเห็นว่า ความเสี่ยง คือ โอกาสที่ผลตอบแทนที่ได้รับ ไม่ตรงกับผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับมาจากสาเหตุต่าง ๆ ซึ่งความเสี่ยงรวมจะใช้ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นตัววัดความเสี่ยงรวมจะประกอบด้วยความเสี่ยงที่เป็นระบบ (Systematic Risk) และความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบ (Unsystematic Risk)

1. ความเสี่ยงที่เป็นระบบ (Systematic Risk) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของอัตราผลตอบแทนของการลงทุนในหลักทรัพย์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อราคาหลักทรัพย์ของตลาดทั้งหมด เช่น การเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ซึ่งเกิดขึ้นแล้วจะทำให้ราคาของหุ้นโดยทั่ว ๆ ไปเปลี่ยนแปลงในทิศทางเดียวกัน โดยสามารถแบ่งความเสี่ยงที่เป็นระบบออกได้ ตามรายละเอียดดังนี้

1.1 ความเสี่ยงตลาด (Market Risk) เป็นความเสี่ยงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของการคาดคะเนของผู้ลงทุน เช่น คาดว่าบริษัททั่วไป ผลการดำเนินงานลดลง ทำให้ราคาหุ้นลดลงด้วย หรืออาจจะเป็นการตกใจกลัวภาวะใดภาวะหนึ่ง เช่น การปฏิวัติ

1.2 ความเสี่ยงเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ย (Interest Rate Risk) เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ย ซึ่งทำให้ราคาหุ้นเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางตรงกันข้าม เช่น อัตราดอกเบี้ยในท้องตลาดทั่ว ๆ ไป เพิ่มขึ้นราคาหุ้นก็จะลดลง

1.3 ความเสี่ยงเกี่ยวกับอัตราเงินเฟ้อ (Inflation Risk) เมื่อเกิดภาวะเงินเฟ้อจะทำให้ค่าของเงินลดลง ทำให้ผลตอบแทนที่แท้จริง (Real Return) ลดลงด้วย ส่งผลให้ราคาหุ้นลดลงในที่สุด

2. ความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบ (Unsystematic Risk) คือ ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นเฉพาะกับกิจการใดกิจการหนึ่ง เช่น ปัญหาการดำเนินงานของกิจการและปัญหาการจัดการเงินทุนของกิจการเป็นต้น ซึ่งเราสามารถจำแนกความเสี่ยงที่ไม่มีระบบออกได้เป็นความเสี่ยงที่เกิดจากการดำเนินงาน และความเสี่ยงทางการเงิน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความเสี่ยงอันเกิดจากการดำเนินงาน (Business Risk) คือ ความไม่แน่นอนของผลกำไรในการดำเนินงานของกิจการและการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อกำไรของกิจการและการจ่ายเงินปันผล ความเสี่ยงนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

2.1.1 ความเสี่ยงในกิจการ (Internal Business Risk) คือ ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกิจการภายใต้สภาวะการณ์แต่ละแห่ง ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารเอง

2.1.2 ความเสี่ยงภายนอกกิจการ (External Business Risk) คือ ผลการดำเนินงานที่ขึ้นอยู่กับสภาวะแวดล้อมของกิจการ นอกเหนืออำนาจการควบคุมของผู้บริหาร แต่ละกิจการจะประสบความเสี่ยงนี้ต่างกันตามลักษณะการดำเนินงานของกิจการ

2.2 ความเสี่ยงทางการเงิน (Financial Risk) คือ ความเสี่ยงที่เกิดจากการตัดสินใจเลือกโครงสร้างเงินทุน (Capital Structure) เช่น ถ้ามีการกู้ยืมเงินมาลงทุนมักจะมีต้นทุนเพราะดอกเบี้ยสามารถถือเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อหักภาษีได้ แต่ความเสี่ยงสูงเพราะต้องจ่ายคืนในเงื่อนไขที่กำหนด

ทั้งนี้ความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบ (Unsystematic Risk) นั้นสามารถกำจัดได้โดยการถือหลักทรัพย์ไว้หลาย ๆ ชนิด ในขณะที่ความเสี่ยงที่เป็นระบบไม่สามารถกำจัดได้ เพราะเป็นความเสี่ยงที่เกิดขึ้นกับหลักทรัพย์ทุกหลักทรัพย์ในตลาด ซึ่งความเสี่ยงของกิจการจะเป็นไปในลักษณะใดนั้นขึ้นอยู่กับว่ากิจการดังกล่าวถูกกระทบโดยความเสี่ยงที่เป็นระบบมากหรือน้อยกว่าความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบ

ไพศาล เดียววงศ์สุวรรณ (2544: 45-49) ให้ความเห็นว่า ความเสี่ยง หมายถึง โอกาส หรือความเป็นไปได้ที่จะเกิดความเสียหาย หรือความสูญเสียในเรื่องใดเรื่องหนึ่งในอนาคต ซึ่งมีผลมาจากการตัดสินใจในการบริหารจัดการ และดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งของผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในปัจจุบัน ท่ามกลางสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และไม่ได้คาดคิดมาก่อน และระบุว่าความเสี่ยงทั้ง 4 เรื่อง โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. การบริหารความเสี่ยงด้านการให้สินเชื่อ สหกรณ์ออมทรัพย์จะต้องกำหนดปริมาณเงินที่จะให้สินเชื่อแก่สมาชิก และควบคุมกระบวนการในการปล่อยสินเชื่อให้มีความเหมาะสม รวมทั้งการควบคุมคุณภาพของสินเชื่อที่ให้แก่มหาชิกให้อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิกที่จะไม่ทำให้เกิดความเดือดร้อนในการดำรงชีพ โดยเฉพาะกรณีการให้สินเชื่อพิเศษแก่สมาชิกนั้น จะต้องใช้หลักการวิเคราะห์สินเชื่อที่นอกจากจะพิจารณาถึงความสามารถในการชำระหนี้แล้ว จะต้องพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของการขอสินเชื่อของสมาชิกและการพิจารณาหลักประกันเพื่อใช้รองรับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอีกทางหนึ่งด้วย

2. การบริหารความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง สหกรณ์ออมทรัพย์จะต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ในเรื่องเกี่ยวกับการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่อง ซึ่งในการดำเนินการจะต้องวางแผนในการจัดหาเงินทุนทั้งระยะสั้นและระยะยาว การใช้ไปของเงินทุนตลอดจนการจัดหาแหล่งเงินจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อใช้เตรียมความพร้อมให้มากกว่าความต้องการใช้เงินในภาวะปกติ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถมีความคล่องตัว และรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางด้านลบที่อาจเกิดขึ้นได้ โดยที่ไม่ได้คาดคิดไว้ก่อนได้

3. การบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารเงินลงทุน เป็นการบริหารความเสี่ยงเกี่ยวกับการนำเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ไปลงทุนประเภทต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่สูง ซึ่งจะต้องมีความเสี่ยงสูงตามด้วย ดังกฎเกณฑ์ที่ว่า “High Risk High Return” ดังนั้น ผู้บริหารเงินลงทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์จะต้องกำหนดสัดส่วนการถือครองทรัพย์สินหรือหนี้สิน โดยพิจารณาปัจจัยเกี่ยวกับระยะเวลาการถือครอง และการปรับเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยตามระยะเวลาต่าง ๆ ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงเป็นเงินได้อย่างรวดเร็ว และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามลักษณะทรัพย์สิน หรือหนี้สินแต่ละประเภท โดยรายละเอียดในการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารเงินลงทุน

4. การบริหารความเสี่ยงจากการบริหารจัดการและการปฏิบัติการโดยทั่วไปแล้ว ความเสี่ยงประเภทนี้จะเป็นความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ความผิดพลาดระหว่างปฏิบัติงาน ซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว ความเสี่ยงประเภทนี้สามารถป้องกันได้

โดยการพัฒนาการฝึกอบรมให้แก่กรรมการ ผู้จัดการ และเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จำเป็นในการบริหารจัดการ และการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการให้ความสำคัญต่อการตรวจสอบภายในสหกรณ์ออมทรัพย์ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามกฎระเบียบและข้อบังคับของสหกรณ์ออมทรัพย์ เพื่อป้องกันความผิดพลาดทั้งที่ไม่ตั้งใจและตั้งใจที่อาจจะเกิดขึ้นได้

เฉลิมพล คุลสัมพันธ์ (2544: 68) ความเสี่ยง หมายถึง เหตุการณ์หรือการกระทำใด ๆ ที่เกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน อันจะส่งผลกระทบต่อความเสียหายหรือความล้มเหลวแก่บุคคลหรือองค์กรนั้น ๆ ได้ ดังนั้น ความเสี่ยงจึงมีความสัมพันธ์กันระหว่างเหตุการณ์ การกระทำ สถานการณ์ ความเสียหาย ความล้มเหลว

ความเสี่ยงจากการให้สินเชื่อ เป็นปัจจัยเสี่ยงพื้นฐานที่สถาบันการเงินหรือสหกรณ์ออมทรัพย์จะต้องประสบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่จะเสี่ยงมากหรือน้อยแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับสถาบันการเงินหรือสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น ๆ ว่าจะศึกษาวิเคราะห์ทำความเข้าใจถึงปัจจัยความเสี่ยงและหาทางแก้ไข ป้องกัน หรือควบคุมมิให้ความเสี่ยงเกิดขึ้นหรือให้โอกาสเกิดความเสี่ยงได้น้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยง

ความเสี่ยง หมายถึง โอกาส หรือความเป็นไปได้ที่อาจจะเกิดความเสียหาย หรือความสูญเสียในเรื่องใดเรื่องหนึ่งในอนาคต ซึ่งมีผลมาจากการตัดสินใจในการบริหารจัดการ และดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งของผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในปัจจุบัน ท่ามกลางสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และไม่ได้คาดคิดมาก่อน และระบุว่าความเสี่ยงทั้ง 4 เรื่อง โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. การบริหารความเสี่ยงด้านการให้สินเชื่อ สหกรณ์ออมทรัพย์จะต้องกำหนดปริมาณเงินที่จะให้สินเชื่อแก่สมาชิก และควบคุมกระบวนการในการปล่อยสินเชื่อให้มีความเหมาะสม รวมทั้งการควบคุมคุณภาพของสินเชื่อที่ให้แก่สมาชิกให้อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิกที่จะไม่ทำให้เกิดความเดือดร้อนในการดำรงชีพ โดยเฉพาะกรณีการให้สินเชื่อพิเศษแก่สมาชิกนั้น จะต้องใช้หลักการวิเคราะห์สินเชื่อที่นอกจากจะพิจารณาถึงความสามารถในการชำระหนี้แล้ว จะต้องพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของการขอสินเชื่อ

ของสมาชิกและการพิจารณาหลักประกันเพื่อใช้รองรับความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตอีกทางหนึ่งด้วย สูตรที่ใช้ในการคำนวณคือ

ต้นทุนเงินทุนทางบัญชีซึ่งในธุรกิจด้านสินเชื่อของสหกรณ์จะมีแหล่งที่มาของต้นทุนเงินทุนที่สำคัญ 3 แหล่ง คือ

1. ต้นทุนเงินฝาก โดยเขียนในรูปสมการได้ ดังนี้

$$\text{ต้นทุนเงินฝาก} = \frac{\text{ค่าใช้จ่ายเงินฝาก (ดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก)}}{\text{เงินฝาก}} \times 100$$

2. ต้นทุนเงินกู้ยืม โดยเขียนในรูปสมการได้ ดังนี้

$$\text{ต้นทุนเงินกู้ยืม} = \frac{\text{ค่าใช้จ่ายเงินกู้ยืม (ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้ยืม)}}{\text{เงินกู้ยืม}} \times 100$$

3. ต้นทุนเงินทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก โดยเขียนในรูปสมการได้ดังนี้

$$\text{ต้นทุนเงินทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก} = \frac{(\text{สัดส่วนของเงินฝาก} \times \text{ต้นทุนเงินฝาก}) + (\text{สัดส่วนของเงินกู้ยืม} \times \text{ต้นทุนเงินกู้ยืม})}{1}$$

4. การคำนวณอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน มีสมการดังนี้

$$\text{อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน} = \frac{\text{ดอกเบี้ย} + \text{ส่วนลดรับ} + \text{เงินปัน}}{\text{เงินลงทุน}} \times 100$$

5. การคำนวณส่วนต่างของอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนกับต้นทุนเงินทุนมีสมการ ดังนี้

$$\text{ส่วนต่างของอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนกับต้นทุนเงินทุนทางบัญชี} = \text{อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน} - \text{ต้นทุนทางบัญชี}$$

2. การบริหารความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง สหกรณ์ออมทรัพย์จะต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ในเรื่องเกี่ยวกับการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่อง ซึ่งในการดำเนินการจะต้องวางแผนในการจัดหาเงินทุนทั้งระยะสั้นและระยะยาว การใช้ไปของเงินทุนตลอดจนการจัดหาแหล่งเงินจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อใช้เตรียมความพร้อมให้มากกว่าความต้องการใช้เงินในภาวะปกติ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถมีความคล่องตัว และรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางด้านลบที่อาจเกิดขึ้นได้ โดยที่ไม่ได้คาดคิดไว้ก่อนได้ สูตรที่ใช้ในการคำนวณคือ

$$\text{อัตราส่วนหนี้สินหมุนเวียนต่อสินทรัพย์หมุนเวียน} = \frac{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน}} \times 100$$

3. การบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารเงินลงทุน เป็นการบริหารความเสี่ยงเกี่ยวกับการนำเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ไปลงทุนประเภทต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่สูง ซึ่งจะต้องมีความเสี่ยงสูงตามด้วย ดังกฎเกณฑ์ที่ว่า “High Risk High Return” ดังนั้น ผู้บริหารเงินลงทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์จะต้องกำหนดสัดส่วนการถือครองทรัพย์สินหรือหนี้สิน โดยพิจารณาปัจจัยเกี่ยวกับระยะเวลาการถือครอง และการปรับเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยตามระยะเวลาต่าง ๆ ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงเป็นเงินได้อย่างรวดเร็ว และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามลักษณะทรัพย์สิน หรือหนี้สินแต่ละประเภท โดยรายละเอียดในการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารเงินลงทุน ประกอบไปด้วย

3.1 การวิเคราะห์โครงสร้างทางการเงินโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์อ้างอิง (Benchmark) ของอัตราส่วนทางการเงินสำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ขนาดใหญ่มาก สูตรที่ใช้ในการคำนวณ คือ

$$\begin{aligned} \text{อัตราส่วนลูกหนี้เงินกู้ทั้งสิ้น} &= \frac{\text{ลูกหนี้เงินกู้ทั้งสิ้น}}{\text{สินทรัพย์รวม}} \times 100 \\ \text{อัตราส่วนเงินรับฝากต่อ} &= \frac{\text{เงินรับฝากทั้งสิ้น}}{\text{สินทรัพย์รวม}} \times 100 \\ \text{อัตราส่วนทุนเรือนหุ้นต่อ} &= \frac{\text{ทุนเรือนหุ้น}}{\text{สินทรัพย์รวม}} \times 100 \\ \text{อัตราส่วนทุนสำรองต่อ} &= \frac{\text{ทุนสำรอง}}{\text{สินทรัพย์รวม}} \times 100 \\ \text{อัตราส่วนเงินกู้ภายนอกต่อ} &= \frac{\text{เงินกู้ภายนอกทั้งสิ้น}}{\text{สินทรัพย์รวม}} \times 100 \end{aligned}$$

3.2 คุณภาพสินทรัพย์และการป้องกันความเสี่ยง

$$\text{อัตราส่วนหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ต่อลูกหนี้เงินให้กู้ทั้งสิ้น} = \frac{\text{หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้}}{\text{ลูกหนี้เงินให้กู้ทั้งสิ้น}} \times 100$$

ส่วนต่างของอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนกับต้นทุนเงินทุนทาง

บัญชี = อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน - ต้นทุนทางบัญชี

4. การบริหารความเสี่ยงจากการบริหารจัดการและการปฏิบัติการโดยทั่วไปแล้ว ความเสี่ยงประเภทนี้จะเป็นความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ความผิดพลาดระหว่างปฏิบัติงาน ซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว ความเสี่ยงประเภทนี้สามารถป้องกันได้ โดยการพัฒนาการฝึกอบรมให้แก่กรรมการ ผู้จัดการ และเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่

จำเป็นในการบริหารจัดการ และการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการให้ความสำคัญต่อการตรวจสอบภายในสหกรณ์ออมทรัพย์ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามกฎระเบียบและข้อบังคับของสหกรณ์ออมทรัพย์ เพื่อป้องกันความผิดพลาดทั้งที่ไม่ตั้งใจและตั้งใจที่อาจเกิดขึ้นได้

ประเภทความเสี่ยงทางการเงิน

นิยามของประเภทของความเสี่ยงทางการเงินในการศึกษาเป็นการอ้างอิงจาก Corporate Risk Management ซึ่งประเภทของความเสี่ยงทางการเงินประกอบด้วย

1. ความเสี่ยงด้านสินเชื่อ (Credit Risk) การให้สินเชื่อนับเป็นหัวใจสำคัญอันดับแรกของสถาบันการเงิน โดยให้ผลตอบแทนในรูปของอัตราดอกเบี้ย ขณะเดียวกันย่อมมีความเสี่ยงในลักษณะที่ผู้กู้อาจไม่อาจปฏิบัติตามสัญญาหรือไม่มีความสามารถชำระหนี้สินเมื่อครบกำหนดซึ่งอาจเกิดจากการวิเคราะห์สินเชื่อผิดพลาดขาดการติดตามอย่างเหมาะสม เจตนาที่ไม่บริสุทธิ์ของผู้ที่เกี่ยวข้องตลอดจนภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป

ความเสี่ยงด้านสินเชื่อ หมายถึง ระดับความไม่แน่นอนในความสามารถทางการเงินของหน่วยธุรกิจหนึ่งที่ปฏิบัติตามสัญญาทางการเงินที่ให้ไว้แก่หน่วยธุรกิจอื่นๆ ความเสี่ยงจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญาทางการเงินที่ให้ไว้ สามารถส่งสัญญาณความไม่แน่นอนดังกล่าวได้ในหลายระดับ เริ่มตั้งแต่รายได้ของธุรกิจไม่เป็นไปตามความคาดหมายเลื่อนระยะเวลาการชำระหนี้ การกำหนดวงเงินรับความเสี่ยงในแต่ละระดับจึงมีความสำคัญและสามารถป้องกันความเสียหายจากเครดิตได้เป็นอย่างดี ซึ่งการประเมินค่าความเสี่ยงในเชิงปริมาณในทุกประเภทจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดวงเงินรับความเสี่ยงดังกล่าว

นอกจากนี้ การกำหนดการกระจายตัวในเชิงเครดิต จะเป็นประเด็นหลักที่สำคัญอีกประการหนึ่งเพื่อไม่ให้เกิดการกระจุกตัว ผลลัพธ์จากความเข้าใจข้างต้นจะนำไปสู่การจัดลำดับความน่าเชื่อถือในกลุ่มธุรกิจจนถึงระดับมหภาคปัจจุบัน ธนาคารกลางเกือบทุกประเทศได้พยายามเก็บข้อมูลพฤติกรรมของหน่วยธุรกิจต่างๆ ย้อนหลังในอดีต ทั้งนี้เพื่อทราบถึงโอกาสความเป็นไปได้ที่หน่วยธุรกิจต่างๆ จะไม่ปฏิบัติตามสัญญาทางการเงินที่ได้ให้ไว้

2. ความเสี่ยงด้านตลาด (Market Risk) ความเสี่ยงด้านการตลาด เกิดขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในทุกปัจจัยของตลาด ส่งผลให้มูลค่าสถานะทางการเงินได้รับผลกระทบ ส่งผลต่อต้นทุนของเงินทุน ฐานะเงินตราต่างประเทศและฐานะการลงทุนของสถาบันการเงิน ทำให้ผลกำไร

หรือขาดทุนต้องเปลี่ยนแปลงไป โดยปกติการเปลี่ยนแปลงในปัจจัยของตลาดจะหมายถึงการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากอัตราแลกเปลี่ยนการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากอัตราดอกเบี้ย การเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากความผันผวนของตลาด การเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากดัชนีการตลาด และราคาหลักทรัพย์ ฯลฯ การจัดการความเสี่ยงประเภทนี้สามารถกระทำได้เพียงระดับหนึ่ง แต่ธุรกิจก็ยังได้รับผลกระทบทางอ้อมเนื่องจากต้องดำเนินธุรกิจอยู่ในระบบเศรษฐกิจแบบเปิด นอกจากนั้นยังทำให้โอกาสที่จะแสดงหากำไรต้องลดน้อยลง ดังนั้น จึงมักยินยอมให้มีความเสี่ยงในระดับหนึ่งที่ยอมรับได้ และเน้นด้านการบริหารและติดตามควบคุมอย่างใกล้ชิด

3. ความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ (Operational Risk) โดยทั่วไปแล้วจะไม่มีการวัดและการตีค่าความเสี่ยงประเภทนี้ ซึ่งเป็นความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานภายในองค์กรธุรกิจ ระบบฐานข้อมูล ความผิดพลาดจากการประมวลผล ระบบและเครื่องคอมพิวเตอร์ ชัดข้อง ความผิดพลาดของบุคลากรระหว่างปฏิบัติงาน ความเสี่ยงจากการทุจริต รวมถึงความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการที่สัญญาไม่มีผลบังคับใช้ตามกฎหมายหรือไม่ได้กำหนดรายละเอียดของข้อสัญญาอย่างถูกต้องรัดกุม

ความเสี่ยงอันเกิดจากระบบประมวลผลและขั้นตอนการปฏิบัติงาน หมายถึง โอกาสขาดทุนของหน่วยงานธุรกิจอันเป็นผลมาจากระบบประมวลผลที่ขาดประสิทธิภาพ ระบบการบริหารงานที่ขาดการรัดกุม ระบบการควบคุมที่ผิดพลาด การไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนของระบบงานที่วางไว้ความผิดพลาดอันเกิดจากความสะเพร่าของบุคคล ตลอดจนการเจตนาหลอกลวงคดโกงในทุกหน่วยธุรกิจ นอกจากนี้ ความเสี่ยงนี้ยังหมายรวมถึงการขาดระบบการควบคุม ความเสี่ยงที่ผิดพลาดในการประเมินค่าความเสี่ยงในเชิงปริมาณที่เหมาะสมและระบบความบกพร่องในระบบฐานข้อมูลการประเมินค่าความเสี่ยงอันเกิดจากระบบประมวลผล และขั้นตอนการปฏิบัติงานในเชิงปริมาณจะมีความยากลำบาก เนื่องจากต้องมีการคำนวณโอกาสที่เหตุการณ์ข้างต้นจะเกิดขึ้นในทุกกรณี

4. ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง (Liquidity Risk) เป็นความเสี่ยงประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญมากต่อการดำเนินธุรกิจ ธุรกิจอาจสามารถดำเนินการได้แม้จะขาดทุน แต่หากขาดสภาพคล่องแล้วก็ต้องปิดกิจการลงได้ ความเสี่ยงประเภทนี้อาจเกิดจากความไม่สมดุลระหว่างสินทรัพย์และหนี้สิน ความเชื่อถือผู้ฝากเงิน ภาวะตลาดเงินตลาดทุน และตลาดแลกเปลี่ยนเงินตรา เป็นต้น

ความเสี่ยงในระดับสภาพคล่อง คือโอกาสในการขาดทุนของหน่วยธุรกิจอันเกิดจากการมีสภาพคล่องที่ไม่เพียงพอต่อการดำเนินธุรกิจ โดยคำนิยามของสภาพคล่องสามารถพิจารณาได้ใน 2 ประเด็นคือ

4.1 สภาพคล่องในรูปของตัวเงินที่เกิดจากกระแสเงินสดทั้งในระยะสั้นและระยะยาวการบริหารสภาพคล่องเพื่อลดความเสี่ยงดังกล่าว สามารถจัดสรรกระแสเงินสดให้เหมาะสมสอดคล้องในแต่ละระยะเวลา และลดระดับการเปิดรับความเสี่ยงให้มากที่สุดตลอดจนจัดหาแหล่งเงินทุนสำรองระยะสั้น เพื่อทดแทนในกรณีฉุกเฉิน จะสามารถลดความเสี่ยงดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

4.2 สภาพคล่องของตลาดในรูปของปริมาณคู่ค้า จำนวนรายการที่ซื้อขายในตลาดบางกรณีเนื่องด้วยสภาพคล่องในตลาดไม่เพียงพอ ไม่มีคู่ค้าที่จะสามารถดำเนินธุรกรรมกับหน่วยธุรกิจต่างๆ ได้

จากการศึกษาถึงประเภทและปัจจัยของความเสี่ยงทางการเงิน จะเห็นได้ว่าความเสี่ยงทางการเงินทุกประเภทและปัจจัยความเสี่ยงทุกปัจจัยส่งผลกระทบต่อการค้าดำเนินธุรกิจ ดังนั้นหน่วยธุรกิจจึงควรให้ความสำคัญในการพิจารณาแนวทางในการบริหารความเสี่ยงให้เหมาะสมกับความเสี่ยงที่หน่วยธุรกิจเผชิญอยู่

ทฤษฎีอัตราส่วนทางการเงินและความเสี่ยงทางการเงิน

แนวคิดทฤษฎีซึ่งสามารถนำมาอธิบายความเสี่ยงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์สามารถสรุปสาระสำคัญของทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ อัตราส่วนทางการเงิน และความเสี่ยงทางการเงิน

ส่วนที่ 1 อัตราส่วนทางการเงิน

Koch (1995) กล่าวว่า อัตราส่วนทางการเงินที่นำมาใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงาน (Evaluation bank Performance) โดยวัดความสามารถในการทำกำไรและความเสี่ยงของสถาบันการเงินซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 5 ด้าน ดังนี้ ความเสี่ยงด้านสินเชื่อ (Credit Risk) ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง (Liquidity Risk) ความเสี่ยงด้านอัตราดอกเบี้ย (Interest Risk) ความเสี่ยงด้านเงินทุนระยะยาว (Capital Risk) และ ความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ (Operational Risk)

1. ความเสี่ยงด้านสินเชื่อ (Credit Risk) โดยอัตราส่วนที่ใช้ในการวัดความเสี่ยงด้านสินเชื่อประกอบด้วย

1.1 อัตราส่วนหนี้สูญสุทธิต่อเงินให้สินเชื่อรวม (Net loan charge-offs/gross loans & lease) เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพของสินเชื่อว่าการปล่อยสินเชื่อนั้นมีหนี้สูญเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใดผลของอัตราส่วนนี้ยิ่งต่ำยิ่งดี เนื่องจากจะแสดงให้เห็นว่าสินเชื่อมีคุณภาพและมีการเกิดหนี้สูญในสัดส่วนที่ต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับเงินให้สินเชื่อ สูตรที่ใช้คำนวณ คือ

$$\text{อัตราส่วนหนี้สูญสุทธิต่อเงินให้สินเชื่อ} = \frac{\text{หนี้สูญสุทธิ}}{\text{เงินให้สินเชื่อ}}$$

1.2 อัตราส่วนทุนสำรองต่อเงินให้สินเชื่อรวม (Loss reserves/Gross loans & leases) เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพของสินเชื่อ เนื่องจากจำนวนทุนสำรองที่กำหนดไว้สำหรับการป้องกันความสูญเสียที่จะเกิดขึ้น ถ้าผลของอัตราส่วนนี้สูง แสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงด้านสภาพคล่องสูงขึ้น จึงต้องกำหนดทุนสำรองเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีการปล่อยสินเชื่อในระดับที่สูงขึ้นจึงต้องมีการกำหนดทุนสำรองที่สูงขึ้นตามไปด้วยเพื่อรักษาคุณภาพของเงินทุนและช่วยให้ผู้ฝากเงินมีความมั่นใจในความสามารถรองรับผลขาดทุนหรือค่าใช้จ่ายความสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต

$$\text{อัตราส่วนทุนสำรองต่อเงินให้สินเชื่อ} = \frac{\text{ทุนสำรอง}}{\text{เงินให้สินเชื่อ}}$$

1.3 อัตราส่วนค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญต่อเงินให้สินเชื่อรวม (Provisions for loan losses/Gross loans & leases) เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพของสินเชื่อเนื่องจากจำนวนเงินที่กันไว้เผื่อหนี้สงสัยจะสูญจะสำรองไว้สำหรับสินเชื่อที่คาดว่าจะมีหนี้สูญ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายต่อผู้ฝากเงินและเจ้าหนี้ ซึ่งเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญของกิจการผลของอัตราส่วนนี้ยิ่งต่ำยิ่งดี เนื่องจากจะแสดงให้เห็นว่าสินเชื่อมีคุณภาพและมีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญในสัดส่วนที่ต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับเงินให้สินเชื่อ สูตรที่ใช้คำนวณได้ คือ

$$\frac{\text{อัตราส่วนค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญต่อเงินให้สินเชื่อ}}{\text{เงินให้สินเชื่อ}} = \frac{\text{ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ}}{\text{เงินให้สินเชื่อ}}$$

1.4 อัตราการขยายตัวของเงินให้สินเชื่อรวม (Annual gross loan & lease growth rate) เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นว่าการขยายตัวของสินเชื่อเพิ่มขึ้นหรือลดลง เพื่อศึกษาคุณภาพหนี้ของกิจการ คือ ถ้าอัตราการขยายตัวของเงินให้สินเชื่อต่ำกว่าการขยายตัวของค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ แสดงให้เห็นว่าหนี้มีคุณภาพต่ำลง สูตรที่ใช้ในการคำนวณ คือ

$$\frac{\text{อัตราการขยายตัวของเงินให้สินเชื่อ}}{\text{เงินให้สินเชื่อ}} = \frac{\text{เงินให้สินเชื่อปีนี้} - \text{เงินให้สินเชื่อปีก่อน}}{\text{เงินให้สินเชื่อปีก่อน}}$$

$$\frac{\text{อัตราการขยายตัวของค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ}}{\text{ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ}} = \frac{\text{ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญปีนี้} - \text{ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญปีก่อน}}{\text{เงินให้สินเชื่อปีก่อน}}$$

2. ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง โดยอัตราส่วนที่ใช้ในการวัดความเสี่ยงด้านสภาพคล่องนั้นประกอบด้วย

2.1 อัตราส่วนของผู้ถือหุ้นต่อสินทรัพย์รวม (Total equity/Total assets) เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นว่ากิจการมีส่วนของผู้ถือหุ้นเท่าไรเมื่อเทียบกับสินทรัพย์รวม ถ้าผลของอัตราส่วนนี้ต่ำแสดงถึงความเสี่ยงด้านสภาพคล่องสูงขึ้น นั่นคือความสามารถในการชำระหนี้ในช่วงปีดังกล่าวลดลงแสดงถึงความเสี่ยงด้านสภาพคล่องเพิ่มขึ้น อันเนื่องจากการเพิ่มขึ้นในส่วนของผู้ถือหุ้นต่ำกว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์ นั่นคือ ความสามารถในการชำระหนี้ลดลง สูตรที่ใช้ในการคำนวณ คือ

$$\text{อัตราส่วนของผู้ถือหุ้นต่อสินทรัพย์รวม} = \frac{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

2.2 อัตราส่วนเงินรับฝากต่อสินทรัพย์รวม (Core deposits /Total assets) เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นว่ากิจการมีส่วนของเงินรับฝากเป็นจำนวนเท่าใดเมื่อเทียบกับสินทรัพย์รวม ถ้าผลของอัตราส่วนนี้สูง แสดงถึงสัดส่วนของภาระที่กิจการจะต้องชำระคืนต่อผู้ฝากและเจ้าหนี้ต่อสินทรัพย์รวมที่กิจการมีอยู่สูง แสดงถึงความเสี่ยงด้านสภาพคล่องสูงขึ้น อันเนื่องมาจากอัตราส่วนการเพิ่มขึ้นของเงินรับฝากมากกว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์รวมนั่นเอง สูตรที่ใช้ในการคำนวณ คือ

$$\text{อัตราส่วนเงินรับฝากต่อสินทรัพย์รวม} = \frac{\text{อัตราส่วนเงินรับฝาก}}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

2.3 อัตราส่วนหนี้สินหมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม (Volatile liabilities/Total assets) เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นว่า กิจการมีภาระกิจที่จะต้องชำระคืนเป็นสัดส่วนเท่าใดต่อสินทรัพย์ที่กิจการมีอยู่ ผลของอัตราส่วนนี้ยิ่งต่ำยิ่งดี เนื่องจากจะแสดงให้เห็นว่ากิจการมีภาระที่ต้องจ่ายเงินเพื่อคืนหนี้สินเหล่านั้นไม่มาก ซึ่งกิจการที่มีอัตราส่วนนี้ต่ำก็แสดงว่ามีความเสี่ยงที่ขาดสภาพคล่องต่ำกว่ากิจการที่มีอัตราส่วนนี้สูง สูตรที่ใช้ในการคำนวณ คือ

$$\text{อัตราส่วนหนี้สินหมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม} = \frac{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

2.4 อัตราส่วนเงินให้สินเชื่อสุทธิต่อสินทรัพย์รวม (Net loans & leases/Total assets) เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นส่วนของเงินให้สินเชื่อมีจำนวนเท่าใดเมื่อเทียบกับสินทรัพย์รวม ถ้าผลของอัตราส่วนนี้ต่ำ แสดงถึงความเสี่ยงด้านสภาพคล่องลดลง สูตรที่ใช้ในการคำนวณ คือ

$$\text{อัตราส่วนเงินให้สินเชื่อสุทธิต่อสินทรัพย์รวม} = \frac{\text{เงินให้สินเชื่อสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

3. ความเสี่ยงด้านอัตราดอกเบี้ย โดยอัตราส่วนที่ใช้ในการวัดความเสี่ยงด้านอัตราดอกเบี้ยนั้นประกอบด้วย

3.1 อัตราดอกเบี้ยรับต่อสินทรัพย์รวม (Reprivable assets/Total assets) เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นส่วนของเงินดอกเบี้ยรับมีจำนวนเท่าใดเมื่อเทียบกับสินทรัพย์รวม ถ้าผลของอัตราส่วนนี้ลดลง แสดงให้เห็นว่าสินทรัพย์ก่อให้เกิดรายได้เป็นดอกเบี้ยให้กับกิจการลดลง นั้นหมายถึงประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ให้เป็นรายได้ที่เป็นดอกเบี้ยลดลง แสดงถึงความเสี่ยงด้านอัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น

$$\text{อัตราดอกเบี้ยรับต่อสินทรัพย์รวม} = \frac{\text{ดอกเบี้ยรับ}}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

3.2 อัตราส่วนดอกเบี้ยจ่ายต่อสินทรัพย์รวม (Repriceable liabilities/Total assets) เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เป็นส่วนของดอกเบี้ยจ่ายมีจำนวนเท่าใดเมื่อเทียบกับสินทรัพย์รวม ถ้าอัตราดอกเบี้ยนี้สูงขึ้น มีผลมาจากเงินรับฝากเพิ่มขึ้นในอัตราที่เพิ่มขึ้นหรือมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทำให้ดอกเบี้ยจ่ายมีแนวโน้มสูงขึ้นไปด้วย แสดงถึงภาระของกิจการในการที่จะต้องชำระคืนแก่ผู้ฝากต่อสินทรัพย์รวมที่กิจการมีอยู่มีอัตราส่วนสูงขึ้น ทำให้ความเสี่ยงด้านอัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น

$$\text{อัตราส่วนดอกเบี้ยจ่ายต่อสินทรัพย์รวม} = \frac{\text{ดอกเบี้ยจ่าย}}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

3.3 ส่วนต่างระหว่างดอกเบี้ยรับและดอกเบี้ยจ่าย (Repriceable assets - Repriceable liabilities) เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นส่วนของส่วนต่างระหว่างดอกเบี้ยรับและดอกเบี้ยจ่ายถ้าผลของอัตราส่วนนี้สูงขึ้น เนื่องจากดอกเบี้ยรับมีแนวโน้มสูงขึ้นมากกว่าดอกเบี้ยจ่าย แสดงถึงความเสี่ยงด้านดอกเบี้ยลด

$$\text{ส่วนต่างระหว่างดอกเบี้ยรับและดอกเบี้ยจ่าย} = \text{ดอกเบี้ยรับ} - \text{ดอกเบี้ยจ่าย}$$

4. ความเสี่ยงด้านเงินทุนระยะยาว โดยอัตราส่วนที่ใช้ในการวัดความเสี่ยงด้านเงินทุนระยะยาวนั้น ประกอบด้วย

4.1 อัตราส่วนของผู้ถือหุ้นต่อสินทรัพย์รวม (Total equity / Total assets) เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นว่ากิจการมีส่วนของผู้ถือหุ้นเป็นจำนวนเท่าใดเมื่อเทียบกับสินทรัพย์รวม ถ้าผลของอัตราส่วนนี้ต่ำ แสดงถึงความมั่นคงทางการเงินลดลงอันแสดงถึงความเสี่ยงด้านเงินทุนระยะยาวในช่วงเวลานี้เพิ่มขึ้น สูตรที่ใช้ในการคำนวณ คือ

$$\text{อัตราส่วนของผู้ถือหุ้นต่อสินทรัพย์รวม} = \frac{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

4.2 อัตราส่วนเงินทุนระยะยาวรวมต่อสินทรัพย์เสี่ยง (Total capital / Risk assets) เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นว่าสหกรณ์มีเงินทุนระยะยาวเป็นจำนวนเท่าใดเมื่อเทียบกับสินทรัพย์เสี่ยงผลของอัตราส่วนนี้ต่ำ แสดงให้เห็นว่ากิจการมีความเสี่ยงด้านเงินทุนระยะยาวเพิ่มขึ้น สูตรที่ใช้ในการคำนวณ คือ

$$\text{อัตราส่วนของผู้ถือหุ้นต่อสินทรัพย์เสี่ยง} = \frac{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}}{\text{สินทรัพย์เสี่ยง}}$$

4.3 อัตราส่วนเงินปันผลต่อกำไรสุทธิ (Cash dividends/Net income) เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นว่ากิจการกำหนดเงินปันผลเป็นจำนวนเท่าใดเมื่อเทียบกับกำไรสุทธิ ผลของอัตราส่วนนี้ต่ำ แสดงถึงความสามารถในการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ให้มีกำไรพอจัดสรรเป็นเงินปันผลได้น้อยลง อันหมายถึงกิจการมีความเสี่ยงด้านทุนดำเนินงานสูงขึ้น สูตรที่ใช้ในการคำนวณ คือ

$$\text{อัตราส่วนเงินปันผลต่อกำไรสุทธิ} = \frac{\text{เงินปันผล}}{\text{กำไรสุทธิ}}$$

4.4 อัตราการขยายตัวของเงินทุนระยะยาว (Growth rate in capital) เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นว่ากิจการมีการขยายตัวของเงินทุนระยะยาวในอัตราเท่าใดเมื่อเทียบกับปีก่อนผลของอัตราส่วนนี้สูง แสดงถึงความเสี่ยงด้านทุนดำเนินงานของกิจการลดลงรวมถึงเป็นเครื่องชี้วัดความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการสินเชื่อของลูกค้าได้เพิ่มขึ้นด้วย สูตรที่ใช้ในการคำนวณ คือ

$$\text{อัตราการขยายตัวของทุนเรือนหุ้น} = \frac{\text{เงินทุนเรือนหุ้นปีนี้} - \text{เงินทุนเรือนหุ้นปีก่อน}}{\text{เงินทุนเรือนหุ้นปีก่อน}}$$

5. ความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ โดยอัตราส่วนที่ใช้ในการวัดความเสี่ยงด้านเงินทุนระยะยาวนั้น ประกอบด้วย

5.1 อัตราส่วนสินทรัพย์รวมต่อจำนวนพนักงาน (Total assets/Number of employees) เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นว่าสินทรัพย์มีจำนวนเท่าใดเมื่อเทียบกับจำนวนพนักงานของกิจการผลของอัตราส่วนนี้สูง แสดงถึงความสามารถของพนักงานในการปฏิบัติงานให้เกิดสินทรัพย์ได้สูงและแสดงถึงการที่พนักงานได้ปฏิบัติงานได้เต็มความสามารถ สูตรที่ใช้ในการคำนวณคือ

$$\text{อัตราส่วนสินทรัพย์รวมต่อจำนวนพนักงาน} = \frac{\text{สินทรัพย์รวม}}{\text{จำนวนพนักงาน}}$$

5.2 อัตราส่วนค่าใช้จ่ายของพนักงานต่อจำนวนพนักงาน (Personnel expense/Number of employees) เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นว่าค่าใช้จ่ายมีจำนวนเท่าใดเมื่อเทียบกับจำนวนของพนักงาน ผลของอัตราส่วนนี้สูง แสดงถึงประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานต่ำกว่าอัตราค่าจ้าง สูตรที่ใช้ในการคำนวณคือ

$$\frac{\text{อัตราส่วนค่าใช้จ่ายของพนักงานต่อ}}{\text{จำนวนของพนักงาน}} = \frac{\text{ค่าใช้จ่ายของพนักงาน}}{\text{จำนวนพนักงาน}}$$

ปัจจัยความเสี่ยงด้านสินเชื่อ หมายถึง ปัจจัยที่มีผลกระทบทำให้เกิดความเสี่ยงจากการให้สินเชื่อของสหกรณ์ แบ่งเป็น 2 ปัจจัยหลัก ดังนี้ (เฉลิมพล คุณสัมพันธ์, 2544: 70)

1. ปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายนอกที่ทำให้เกิดความเสี่ยงด้านสินเชื่อ ซึ่งสหกรณ์ออมทรัพย์ไม่สามารถควบคุมได้ มีดังนี้

- 1.1 ภาวะเศรษฐกิจ รุ่งเรือง หดตัว ตกต่ำ ฟั่นตัว
- 1.2 อัตราดอกเบี้ย
- 1.3 นโยบายรัฐบาล กรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจบัญชี
- 1.4 การเมือง
- 1.5 ภาวะการแบ่งปันที่รุนแรง
- 1.6 พระราชบัญญัติสหกรณ์
- 1.7 การเปลี่ยนแปลงของหน่วยงานต้นสังกัด
- 1.8 เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด
- 1.9 ตัวสมาชิก

2. ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อความเสี่ยงด้านสินเชื่อ ซึ่งสหกรณ์ ออมทรัพย์สามารถควบคุมได้

- 2.1 โครงสร้างทุนดำเนินการ
- 2.2 การให้เงินกู้แก่สมาชิก
- 2.3 การกู้เงินระหว่างสหกรณ์
- 2.4 การติดตาม ควบคุม ตรวจสอบ
- 2.5 คณะกรรมการดำเนินการ

พสุ เจริญทรัพย์ (2552) ได้กล่าวถึงการบริหารความเสี่ยงตามแนวคิดของ ERM ของ COSO มีองค์ประกอบอยู่ทั้งหมดแปดประการ ประกอบด้วย

1. Internal Environment หรือปัจจัยภายในองค์กรที่ถือเป็นพื้นฐานของ องค์ประกอบอื่นๆ ทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นเรื่องของค่านิยม จริยธรรม ความสามารถของบุคลากร แนวทางการบริหารของผู้นำ คณะกรรมการบริษัท องค์ประกอบด้านนี้เป็นตัวนำไปสู่องค์ประกอบใน ด้านอื่นๆ

2. Objective Setting หรือ การตั้งวัตถุประสงค์ ซึ่งองค์ประกอบนี้ก็เป็นเรื่องของ การตั้งวัตถุประสงค์ที่เราคุ้นเคยกันดี โดยจะต้องมีวัตถุประสงค์ทั้งในระดับกลยุทธ์ (Strategic) การ ดำเนินงาน (Operations) การรายงาน (Reporting) และการตอบสนองต่อกฎระเบียบต่างๆ (Compliance)

3. Event Identification หรือ การระบุถึงเหตุการณ์หรือปัญหาที่จะเกิดขึ้น โดยใน องค์ประกอบนี้จะต้องพิจารณาทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่จะส่งผลกระทบ ไม่ว่าจะเป็น เรื่องของภาวะเศรษฐกิจ ธรรมชาติ การเมือง สังคม การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี โครงสร้างของ องค์กร บุคลากรขององค์กร กระบวนการและเทคโนโลยีขององค์กร

4. Risk Assessment หรือ การประเมินความเสี่ยง ซึ่งจะทำให้เราทราบว่า เหตุการณ์หรือปัญหาที่จะเกิดขึ้น (มาจากองค์ประกอบที่แล้ว) จะส่งผลกระทบอย่างไรต่อการบรรลุ วัตถุประสงค์ขององค์กร โดยจะประเมินทั้งในด้านของความเป็นไปได้ที่จะเกิดเหตุการณ์ขึ้น (Likelihood) และผลกระทบ (Impact)

5. Risk Response หรือ การตอบสนองต่อความเสี่ยง ซึ่งผู้บริหารจะต้องกำหนดว่า จะตอบสนองต่อความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นอย่างไร โดยการตอบสนองความเสี่ยงดังกล่าวอาจจะอยู่ใน รูปของ avoidance, reduction, sharing และ acceptance

6. Control Activities หรือ นโยบายและขั้นตอนที่จะทำให้มั่นใจได้ว่า การ ตอบสนองความเสี่ยงที่จะทำในขั้นที่แล้ว ได้เกิดการปฏิบัติที่ดี

7. Information and Communication หรือ การสื่อสารและการส่งข้อมูลที่สำคัญ และจำเป็นต่อการบริหารความเสี่ยง

8. Monitoring หรือการตรวจสอบติดตามการดำเนินงานตามแนวทางของ ERM ทั้งองค์กร

ความเสี่ยงทางการเงิน สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้ นฤมล สะอาดโณม (2548: 29 - 30)

1. ความเสี่ยงด้านราคาหรือความเสี่ยงด้านตลาด (Market Risk) คือ ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงปัจจัยทางตลาด ที่ส่งผลให้อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนต่ำกว่าที่คาดหวังไว้ ความเสี่ยงทางราคานี้อาจเป็นผลมาจากความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ย ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงของราคาตลาดของสินทรัพย์ ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพคล่องของสินทรัพย์อันเป็นผลให้ราคาสินทรัพย์เปลี่ยนแปลงไป เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยมีผลต่อมูลค่าพันธบัตรและตราสารหนี้ อัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นส่งผลให้มูลค่าของการลงทุนในพันธบัตรและตราสารหนี้ลดลง ในทางตรงกันข้าม ถ้าอัตราดอกเบี้ยลดลง มูลค่าของการลงทุนในพันธบัตรและตราสารหนี้จะเพิ่มขึ้น ความเสี่ยงของอัตราดอกเบี้ยนี้จึงวัดอยู่ในรูปของเปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าตราสารหนี้ต่อการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ย

ความแปรปรวนของปัจจัยอื่นในตลาดส่งผลต่อความเสี่ยงทางการเงินในรูปของมูลค่าหลักทรัพย์ที่ลดลง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ การเปลี่ยนแปลงของราหุนที่ส่งผลให้มูลค่าของการลงทุนของกิจการมีความผันผวน อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ส่งผลในทางลบกับรายรับหรือรายจ่ายของบริษัทในรูปของสกุลเงินต่างประเทศ ส่วนความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพคล่องของทรัพย์สินนั้นนับเป็นความเสี่ยงทางการเงินของกิจการด้วยเช่นกัน แต่มักจะได้รับความสำคัญรองไปจากความเสี่ยงอื่นที่กล่าวไปแล้วข้างต้น

2. ความเสี่ยงด้านสินเชื่อ (Credit Risk) คือ ความเสี่ยงจากการที่ลูกหนี้จะไม่สามารถชำระเงินต้นและดอกเบี้ยได้ตามสัญญาไม่ว่าจะเป็นไปโดยเหตุจำเป็นหรือความจงใจของลูกหนี้ การลงทุนในตราสารหนี้มีความเสี่ยงที่ผู้ออกตราสารหนี้จะไม่สามารถชำระเงินต้นและดอกเบี้ยคืนได้ตามสัญญา นอกจากนี้ Credit Risk ยังรวมถึงความเสี่ยงที่ลูกหนี้อื่นๆ จะไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามสัญญา สำหรับธุรกิจธนาคาร Credit Risk รวมถึงความเสี่ยงที่ลูกค้าเงินกู้ของธนาคารจะไม่สามารถชำระหนี้คืนได้ตามสัญญา และสำหรับธุรกิจประกันภัย ความเสี่ยงในรูปแบบนี้รวมไปถึงกรณีที่ลูกค้าหรือผู้เอาประกันจะไม่สามารถชำระเบี้ยประกันได้ตามสัญญา หรือบริษัท

รับประกันภัยต่อไม่สามารถชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ตามสัญญา ฉะนั้น Credit Risk มีความหมายครอบคลุมกว้างกว่าแค่ความเสี่ยงจากการลงทุนในตราสารหนี้ ความเข้าใจในวิธีการวิเคราะห์ Credit Risk จะช่วยในการประเมินความเสี่ยงจากการลงทุนในตราสารหนี้ ความเสี่ยงของ Credit Risk ในรูปแบบอื่นๆ และประเมิน Credit Risk โดยรวมของบริษัทได้

3. ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน (Operating Risk) คือ ความเสี่ยงทางการเงินอันเกิดจากความผิดพลาดและความไม่แน่นอนทางการดำเนินงาน เช่น กระบวนการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพทำให้เกิดการบันทึกข้อมูลทางการเงินผิดพลาด หากองค์กรขาดระบบการตรวจสอบที่ดีด้วย ความผิดพลาดเหล่านี้สามารถนำไปสู่ความสูญเสียการเงินที่สูงมากต่อกิจการได้ นอกจากนี้ความผิดพลาดในเรื่องของกระบวนการดำเนินงานภายในแล้ว ความเสี่ยงจากการดำเนินงานยังอาจเป็นผลมาจากโครงสร้างระบบของกิจการ ความผิดพลาดของบุคลากร และผลกระทบจากเหตุภายนอก ความเสี่ยงจากการดำเนินงานนี้มีความสำคัญกับการบริหารความเสี่ยงของกิจการเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากจะสามารถนำมาซึ่งความเสี่ยงทางการเงินแล้ว ยังอาจนำมาซึ่งความเสี่ยงอื่นของกิจการได้ด้วย

ในอดีตองค์กรทั้งหลายมักคำนึงถึงเพียงแค่ความเสี่ยงที่แท้จริงและความเสี่ยงทางการเงินเป็นหลักในการบริหารความเสี่ยงของกิจการ ทั้งที่ความเสี่ยงของกิจการสามารถเกิดขึ้นจากกระบวนการทำงานของกิจการเอง เดิมทีธุรกิจธนาคารและธุรกิจประกันภัยที่มีระเบียบข้อบังคับในการบริหารความเสี่ยงก็ให้ความสำคัญแค่กับความเสี่ยงที่แท้จริงและความเสี่ยงทางการเงินเท่านั้น แต่ระเบียบข้อบังคับการบริหารความเสี่ยงปัจจุบันของทั้งสองธุรกิจได้เพิ่มความเสี่ยงจากการดำเนินงานเป็นอีกส่วนหนึ่งของความเสี่ยงหลักที่ทั้งธุรกิจธนาคารและธุรกิจประกันภัยต้องให้ความสำคัญ องค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนอื่นๆ ก็เริ่มหันมาให้ความสำคัญกับความเสี่ยงจากการดำเนินงานนี้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนในกระบวนการทำงานมากขึ้น การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างรวดเร็วมากขึ้น แต่โอกาสที่จะเกิดความผิดพลาดก็สูงขึ้นเช่นกัน ความผิดพลาดที่เพียงบางจุดอาจสามารถนำไปสู่ความสูญเสียที่มหาศาลได้ เช่น กรณีเกิดระบบคอมพิวเตอร์ในองค์กรล่ม องค์กรอาจสูญเสียข้อมูลสำคัญที่ไม่ได้บันทึกสำรองไว้ หรือความเสี่ยงจากการที่ข้อมูลสำคัญจะถูกโจรกรรมผ่านระบบคอมพิวเตอร์ ในอดีตความเสี่ยงเหล่านี้ไม่เคยอยู่ในรายการความเสี่ยงที่กิจการต้องคำนึงถึง แต่ด้วยวิวัฒนาการทางเทคโนโลยี กิจการต้องเผชิญกับความเสี่ยงในรูปแบบที่ไม่เคยประสบมาก่อน กิจการจึงควรต้องเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับความเสียหายจากการดำเนินงานเหล่านี้

เครื่องมือในการบริหารความเสี่ยงทางการเงิน เนื่องจากความเสี่ยงทางการเงินมีทั้งส่วนมากเป็นความเสี่ยงที่เกิดจากการเก็งกำไร ความเสี่ยงทางการเงินจึงไม่สามารถได้รับการถ่าย

โอนไปให้บริษัทประกันภัยได้ ผลเสียหลักของความเสี่ยงทางการเงินคือ การที่ผลตอบแทนของการลงทุนจะเบี่ยงเบน (ต่ำกว่า) ไปจากที่นักลงทุนหรือผู้ให้กู้คาดการณ์ไว้ กิจการสามารถจัดการความเสี่ยงทางการเงินส่วนหนึ่งได้โดยวิธีการกระจายความเสี่ยง (Diversification) ซึ่งเป็นวิธีการที่ใช้ในการจัดการความเสี่ยงภัยประเภทอื่น เช่น ความเสี่ยงภัยที่แท้จริงด้วยเช่นกัน (นฤมล สะอาดโณม, 2548)

อย่างไรก็ตามวิธีการกระจายความเสี่ยงก็ไม่สามารถจัดการกับความเสี่ยงทางการเงินได้ทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องจากบางส่วนของความเสี่ยงทางการเงินอาจเป็นความเสี่ยงที่ไม่สามารถกระจายออกไปได้หรือที่เรียกว่า Systematic Risk อีกวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการบริหารความเสี่ยงทางการเงิน คือ Hedging Strategies

Hedging Strategies เป็นหนึ่งในวิธีการบริหารความเสี่ยงทางการเงินที่สำคัญและใช้กันอย่างแพร่หลายในหลายรูปแบบ ส่วนมากแล้ว Hedging Strategies อาศัยตราสารอนุพันธ์ประเภทต่างๆ เป็นเครื่องมือในการถ่ายโอนความเสี่ยงไปให้กับคู่สัญญาในตราสารอนุพันธ์ โดยหลักการแล้วหากเรามีความเสี่ยงด้านใดเรา就会เลือกใช้ตราสารอนุพันธ์ในทางที่จะทำให้เกิดผลลัพธ์ทางการเงินในทางตรงกันข้ามกับความเสี่ยงที่เผชิญ

วิธีการบริหารความเสี่ยง หากผู้บริหารกิจการตระหนักถึงความสำคัญของความเสี่ยง จะสามารถพัฒนาโปรแกรมการบริหารความเสี่ยง ซึ่งโปรแกรมพื้นฐานดังกล่าวมีอยู่ 4 ประการ และสามารถนำมาปฏิบัติได้ไม่ว่าจะเป็นด้านใดด้านหนึ่ง หรือนำมาใช้ร่วมกัน ได้แก่ (นฤมล สะอาดโณม, 2548)

1. การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง (Risk Avoidance)
2. การป้องกันเพื่อลดความเสี่ยงหรือการควบคุมความสูญเสีย (Preventive Risk Reduction or Loss Control)
3. การประกันภัยตนเอง (Self-Insurance)
4. การเฉลี่ยความเสี่ยงหรือการถ่ายโอนความเสี่ยง (Risk Sharing or Risk Transfer)

การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง (Risk Avoidance) ในการจัดการความเสี่ยงโดยวิธีนี้ กิจการควรปฏิเสธการกระทำหรือละทิ้งกิจกรรมที่มีความเสี่ยงในระดับที่สูง ซึ่งการกำหนดนโยบายธุรกิจในด้านต่างๆ จะช่วยให้กิจการสามารถหลีกเลี่ยงความเสี่ยงในระดับสูงที่จะเกิดขึ้นได้ ตัวอย่างเช่น

1. นโยบายผลิตภัณฑ์: ผลิตภัณฑ์ของกิจการที่จะออกสู่ตลาดอย่างน้อยที่สุดต้องมีหลักฐานการยอมรับผลิตภัณฑ์จากลูกค้าเป้าหมายและต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้ทำการทดสอบตลาดแล้ว

2. นโยบายการเงิน: ในการเติบโตของกิจการต้องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงการเติบโตจากผลกำไรของกิจการ และถ้ากิจการมีความจำเป็นต้องก่อหนี้ จะต้องพิจารณาถึงความสามารถในการชำระหนี้เป็นลำดับแรก

3. นโยบายบุคลากร: บุคลากรที่กิจการจะรับเข้ามาทำงานต้องผ่านการทดสอบในด้านทัศนคติและความซื่อสัตย์ ตลอดจนกิจการต้องให้ความสำคัญกับการตรวจสอบบุคคลอ้างอิงที่เชื่อถือได้ก่อนที่จะรับเข้ามาทำงาน

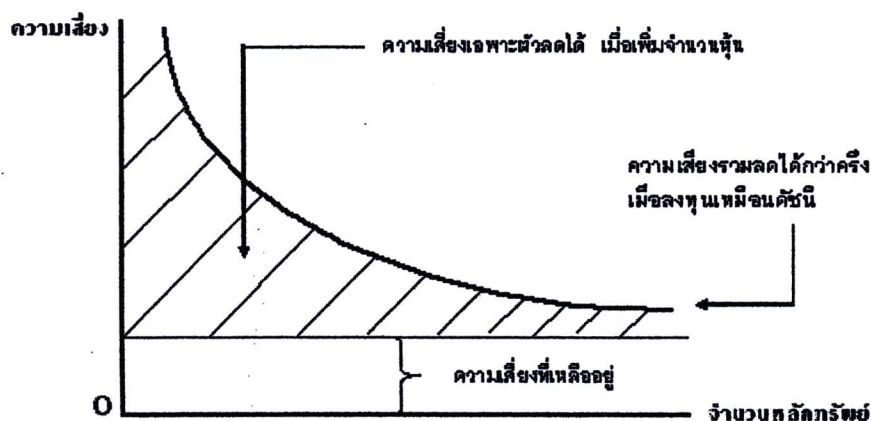
4. นโยบายการตลาด: ในการเข้าตลาดไม่ว่าจะเป็นผลิตภัณฑ์ในรายการใดก็ตาม กิจการต้องทำการวิเคราะห์การแบ่งส่วนตลาด เลือกตลาดเป้าหมายและกำหนดตำแหน่งตลาดให้ชัดเจนเสียก่อน และที่สำคัญต้องไม่เผชิญกับคู่แข่งรายใหญ่อย่างซึ่งหน้า

นโยบายในด้านต่างๆ เหล่านี้จะทำให้ธุรกิจขนาดย่อมใช้เป็นแนวทางในการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่สำคัญได้เป็นอย่างดี ดังนั้นกิจการควรให้ความสำคัญกับการประเมินผลทดสอบ ปฏิบัติและควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบาย

สมจินต์ ศรีไพศาล (2551) ได้กล่าวถึงความเสี่ยงไว้ว่า ความเสี่ยงสามารถแบ่งได้ตามเหตุของความเสี่ยงเป็นสองประเภท คือ ความเสี่ยงเฉพาะของบริษัท (firm specific risk) กับ ความเสี่ยงของตลาด (market risk) อันแรกความเสี่ยงเฉพาะของบริษัท หมายถึง ความเสี่ยงที่มาจากปัจจัยเฉพาะของแต่ละบริษัทหรือหุ้นแต่ละตัว เช่น ถ้าเป็นบริษัทพลังงานที่ชนะประมูลโรงไฟฟ้าแห่งใหม่ อุบัติเหตุใหญ่ที่เกิดกับบริษัทที่ทำธุรกิจด้านขนส่ง ก็เป็นตัวอย่างปัจจัยแห่งความไม่แน่นอนทั้งด้านดีและด้านร้ายของแต่ละบริษัท ปัจจัยความไม่แน่นอนเหล่านี้คือปัจจัยบังเกิดเฉพาะแต่ละบริษัทไม่เกี่ยวข้องกับบริษัทอื่น เรียกว่า เป็นปัจจัยประเภทของใครของมัน ปัจจัยเสี่ยงประเภทนี้ลดได้ด้วยการกระจายการลงทุนในหุ้นหลายๆตัว บางตัวดีเป็นพิเศษบางตัวแย่เป็นพิเศษ ถัดกันแล้วปรากฏว่าความเสี่ยงประเภทนี้จะลดลงได้อย่างรวดเร็วเมื่อเราลงทุนในหุ้นจำนวนมาก ความเสี่ยงประเภทนี้จึงมีเรียกกันอีกชื่อหนึ่งว่า diversifiable risk หมายความว่าความเสี่ยงที่ลดได้ด้วยการกระจายการลงทุน ส่วนความเสี่ยงของตลาดหมายถึงความเสี่ยงที่เกิดจากปัจจัยมหภาค เช่น อัตราแลกเปลี่ยน อัตราเงินเฟ้อ อัตราดอกเบี้ย ปัจจัยเสี่ยงทางการเมือง เป็นต้น ปัจจัยเสี่ยงเหล่านี้เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็กระทบบริษัททุกๆ บริษัทไปในทำนองเดียวกันมากบ้างน้อยบ้าง แต่โดนกันทุกบริษัท เช่น เวลาที่มีความไม่แน่นอนหรือความรุนแรงทางการเมืองเกิดขึ้นก็เป็นผลร้ายกับทุกๆบริษัท แต่ถ้ามีพัฒนาการทางการเมืองที่ดี ทุกคนเคารพกติกา ตั้งใจทำหน้าที่เพื่อพัฒนาประเทศชาติ ก็ดีกันไป

หมด เมื่อเราแยกแยะ ความเสี่ยงตามที่มาของมันได้อย่างนี้แล้ว จะเห็นได้ว่ามีวิธีง่ายๆที่จะทำให้ ความเสี่ยงของการลงทุนในหุ้นลดน้อยลง ก็คือ การกระจายเงินลงทุนเข้าไปในหุ้นหลายๆตัว เพราะ เมื่อมีหุ้นหลายๆตัวเข้าความเสี่ยงเฉพาะที่แม้จะยังคงมีอยู่ในหุ้นแต่ละตัวก็มีผลน้อยลงเพราะมันถูก ถัวหักกลบกันไป ทฤษฎีเรื่องความเสี่ยงนี้ ยืนยันด้วยงานวิจัยข้อมูลที่แท้จริงครับ มีนักวิชาการ ได้ทำ การวิจัยในเรื่องนี้ไว้เป็นเรื่องเป็นราวเห็นได้จากกราฟต่อไปนี้

ความเสี่ยงและจำนวนหลักทรัพย์

ภาพ 2 แนวโน้มของความเสี่ยงต่อจำนวนหลักทรัพย์

ที่มา : สมจินต์ ศรีไพศาล (2551)

ในสหรัฐพบว่า ถ้าลงทุนในหุ้น 1 ตัว ความเสี่ยงซึ่งวัดโดยความผันผวนของอัตราผลตอบแทน (standard deviation of return) จะมีค่าเท่ากับร้อยละ 50 ต่อปี ในขณะที่ซื้อจำนวนหุ้น หลากหลายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ความเสี่ยงจะลดลงได้เหลือเพียงระดับประมาณร้อยละ 20 เท่านั้น เรียกว่า ความเสี่ยงหายไปถึงร้อยละ 60 ด้วยข้อเท็จจริงนี้เองทำให้เกิดความนิยมขึ้นมากมายในการลงทุน แบบดัชนี เพราะมีการกระจายลงทุนอย่างกว้างขวางที่สุดนั่นเอง และพัฒนามาเป็นการลงทุนใน ETF ซึ่งมีลักษณะของการกระจายการลงทุนอย่างดัชนี แต่ซื้อขายเหมือนหุ้น ไพร์ซวอเตอร์เฮาส์ ดูเปอร์ส (2547: อ้างใน สมจินต์ ศรีไพศาล (2551)) ได้ให้ความหมายของความเสี่ยงและการบริหาร ความเสี่ยง การบริหารความเสี่ยงควรเริ่มต้นจากการที่กรรมการและผู้บริหาร ตลอดจนพนักงานใน กิจการได้ทำความเข้าใจให้ตรงกันต่อคำนิยามของความเสี่ยง เพื่อให้ทุกคนสามารถบ่งชี้ความเสี่ยง และโอกาสได้ในทิศทางเดียวกัน ในการดำเนินธุรกิจผู้บริหารมักประสบกับเหตุการณ์ที่มีความไม่ แน่-นอนตลอดเวลา เหตุการณ์เหล่านั้นอาจมีผลในเชิงลบหรือเชิงบวกต่อธุรกิจ โดยผลในเชิงลบนั้น ถือว่าเป็นความเสี่ยง ส่วนผลในเชิงบวกช่วยสร้างโอกาสให้กิจการ

ความเสี่ยง (Risk) คือ เหตุการณ์ที่มีความไม่แน่นอน ซึ่งหากเกิดขึ้นจะมีผลกระทบในเชิงลบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของกิจการ ตัวอย่างเช่น การแข่งขันที่เพิ่มมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงในอัตราดอกเบี้ยหรืออัตราแลกเปลี่ยน การเปลี่ยนแปลงในราคาน้ำมัน ภัยธรรมชาติ การทุจริต การลักขโมย ความเสียหายของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือการถูกดำเนินทางกฎหมาย

การบริหารความเสี่ยง (Enterprise Risk Management) คือ กระบวนการที่ปฏิบัติโดยคณะกรรมการบริษัท ผู้บริหารและบุคลากรทุกคนในองค์กรเพื่อช่วยในการกำหนดกลยุทธ์และดำเนินงาน โดยกระบวนการบริหารความเสี่ยงได้รับการออกแบบเพื่อให้สามารถบ่งชี้เหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นและมีผลกระทบต่องค์กร และสามารถจัดการความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่องค์กรยอมรับ เพื่อให้ได้รับความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลในการบรรลุวัตถุประสงค์ที่องค์กรกำหนดไว้

ประโยชน์ของการบริหารความเสี่ยง การบริหารความเสี่ยงช่วยให้กิจการสามารถบรรลุเป้าหมาย ในขณะที่ลดอุปสรรคหรือสิ่งที่ไม่คาดหวังที่อาจเกิดขึ้นทั้งในด้านผลกำไรและการปฏิบัติงาน ป้องกันความเสียหายต่อทรัพยากรของกิจการ และสร้างความมั่นใจในการรายงานและการปฏิบัติตามกฎระเบียบการบริหารความเสี่ยงจึงมีประโยชน์หลายประการ ดังนี้

1. ความสอดคล้องกันระหว่างความเสี่ยงที่ยอมรับได้ (Risk Appetite) และกลยุทธ์ของกิจการ ความเสี่ยงที่ยอมรับได้ คือ ความไม่แน่นอนโดยรวมที่กิจการยอมรับได้โดยยังคงให้ธุรกิจสามารถบรรลุเป้าหมาย ความเสี่ยงที่ยอมรับได้เป็นปัจจัยที่สำคัญในการประเมินทางเลือกในการดำเนินกลยุทธ์ การบริหารความเสี่ยงช่วยให้ผู้บริหารพิจารณาความเสี่ยงที่ยอมรับได้ที่สอดคล้องกับกลยุทธ์ของกิจการ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการเติบโต ความเสี่ยงและผลตอบแทนของธุรกิจ การบริหารความเสี่ยงสนับสนุนให้องค์กรสามารถบ่งชี้เหตุการณ์ ประเมินความเสี่ยงและจัดการความเสี่ยงให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ด้านการเติบโตและผลตอบแทนของธุรกิจ

3. การจัดการความเสี่ยง เนื่องจากการบริหารความเสี่ยงครอบคลุมเหตุการณ์ทั้งหมดที่อาจเกิดขึ้น โดยไม่จำกัดเพียงแต่สิ่งที่เป็นความเสียหาย จึงช่วยให้ผู้บริหารสามารถบ่งชี้และใช้ประโยชน์จากเหตุการณ์ในเชิงบวกได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

เจริญ เกษภูววัลย์ (2546) กล่าวว่า ความเสี่ยงทางการเงิน (Financial Risk) ในการบริหารการเงิน (Financial Management) จำเป็นต้องดำเนินการด้วยความรอบคอบ เพราะเป็น Area ที่มีความละเอียดอ่อน สลับซับซ้อน ที่อาจทำให้มีความเสี่ยงสำคัญ เมื่อต้องดำเนินการในเรื่องเหล่านี้ เช่น

1. การบริหารสภาพคล่อง (Liquidity Management)

2. การวางแผนงบประมาณ (Budget Planning)
3. การประเมินรายงานทางการเงิน (Financial Reporting Evaluation)
4. การประเมินการลงทุน (Investment Evaluation)
5. การทำรายงานต่อทางการ (Regulatory Reporting)
6. ระบบข้อมูลทางการเงินบัญชี (Accounting Information System)

ปัจจัยเสี่ยงจากภายในต่าง ๆ ดังกล่าว เป็นเพียงตัวอย่างของแหล่งที่มาของความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากอิทธิพลแวดล้อมที่กดดันให้เกิดความเสี่ยงลักษณะต่าง ๆ ขึ้นได้ ซึ่งความเสี่ยงภายในทำนองนี้ ที่จริงยังมีได้อีกมากมายที่จะจาวะในได้หมด เพราะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากกลไกที่สำคัญขององค์กร 2 อย่าง คือ คนและระบบ

ทั้งคน ทั้งระบบ ถ้าผู้บริหารองค์กรหรือผู้จัดการนำมาผสมกันคิดส่วน ไม่มีความสัมพันธ์ที่เพียงพอ ย่อมก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานให้องค์กร ได้ความเสียหายได้เสมอ ดังนั้น ผลสำเร็จของงานหรือผลการดำเนินงานจะสำเร็จขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหาร และฝ่ายจัดการเป็นสำคัญ ถ้าเกิดข้อห่อ่นความสามารถหรือคือความสามารถ โอกาสที่จะเกิดความเสียหายในการบริหารงานก็จะมีมาก โดยหลักการทั่วไปถ้าจะประเมินถึงความสามารถถึงผลสำเร็จขององค์กรเป็นตัวเลขที่เกี่ยวข้องกับผลการดำเนินงานขององค์กร เช่น

1. การวัดความสามารถในการทำกำไร
2. การวัดอัตราความเจริญเติบโตขององค์กร
3. การวัดความสามารถในการเพิ่มผลผลิต
4. การวัดความสามารถในการปฏิบัติตามระบบควบคุมภายในอย่างมี

ประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

ข้อมูลเหล่านี้ ย่อมอยู่ในวิสัยที่จะประเมินอย่างเป็นรูปธรรมได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งเป็นตัวชี้วัดถึงระดับความเชื่อมั่นต่อฝ่ายจัดการได้

เครื่องมือทางการเงินในการวิเคราะห์ความเสี่ยงของสหกรณ์

CAMELS Analysis เป็นเครื่องมือที่วัดประสิทธิภาพการดำเนินงาน และได้พัฒนาให้เป็นเครื่องมือทางการเงินเพื่อสร้างสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้าแก่ฝ่ายบริหาร ข้อมูลที่ได้รับมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ องค์กรประกอบที่สำคัญมีดังนี้ (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2548: 10-13)

มิติที่ 1 ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง (Capital Strength)

ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง หรือความเข้มแข็งของเงินทุน เป็นการวิเคราะห์ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง ซึ่งเป็นการวิเคราะห์แหล่งเงินทุนที่สามารถป้องกันผลกระทบจากความเสียหายทางด้านธุรกิจและการเงินที่เกิดขึ้นกับสหกรณ์ เงินทุนดำเนินงานของสหกรณ์ประกอบด้วย ทุนเรือนหุ้น ทุนสำรอง ทุนสะสมตามระเบียบข้อบังคับ กำไรสุทธิ และการจัดหาเงินทุนในรูปแบบของการก่อหนี้ผูกพัน

ความเพียงพอและความเข้มแข็งของเงินทุน เน้นแหล่งเงินทุนภายในสหกรณ์เป็นหลักการมีทุนของสหกรณ์เพียงพอกับความเสี่ยงต่างๆ และทุนของสหกรณ์ควรมีลักษณะที่ไม่สามารถถอนได้และไม่ผูกพันที่ต้องจ่ายผลตอบแทน หากเงินทุนภายในมากกว่าทุนของสหกรณ์ แสดงว่าทุนของสหกรณ์ไม่เพียงพอและมีภาระผูกพันทางการเงิน ผู้บริหารสหกรณ์ต้องเพิ่มความระมัดระวังในการใช้ทุนเพื่อสร้างรายได้รองรับ

ความเสี่ยงของเงินทุน การก่อหนี้ในอัตราที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ด้วยทุนของสหกรณ์มีความเสี่ยงจากสัดส่วนหนี้สินต่อทุนของสหกรณ์ ถ้าผลหนี้สินน้อยกว่าทุนของสหกรณ์ย่อมสามารถรองรับหนี้ได้ด้วยตัวเอง และสร้างความมั่นใจให้กับเจ้าหนี้ หากผลหนี้สินมากกว่าทุน สหกรณ์มีความเสี่ยงต้องระดมทุนและบริหารสินทรัพย์เพื่อสร้างรายได้รองรับความเสี่ยง

การให้ผลตอบแทน ผลตอบแทนมากหรือน้อยวัดจากอัตรากำไรต่อส่วนของทุน สหกรณ์ หากมีอัตราสูงแสดงว่าทุนไปสร้างรายได้ดีหรือลงทุนในสินทรัพย์คุณภาพดีสามารถสร้างรายได้

การวิเคราะห์ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง (Capital Strength) ใช้เครื่องมือทางบัญชีวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน ดังนี้

1. อัตราหนี้สินต่อทุน (เท่า) มีสูตรในการคำนวณ คือ

$$\text{อัตราหนี้สินต่อทุน (เท่า)} = \frac{\text{หนี้สินทั้งสิ้น}}{\text{ทุนของสหกรณ์}}$$

2. อัตราทุนสำรองต่อสินทรัพย์ (เท่า) มีสูตรในการคำนวณ คือ

$$\text{อัตราทุนสำรองต่อสินทรัพย์ (เท่า)} = \frac{\text{ทุนสำรอง}}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้น}}$$

3. อัตราการเติบโตทุนของสหกรณ์ (เท่า) มีสูตรในการคำนวณ คือ

$$\text{อัตราการเติบโตทุนของสหกรณ์ (เท่า)} = \frac{\text{ทุนของสหกรณ์ปีปัจจุบัน} - \text{ทุนของสหกรณ์ปีก่อน}}{\text{ทุนของสหกรณ์ปีก่อน}} \times 100$$

4. อัตราการเติบโตของหนี้ (ร้อยละ) มีสูตรในการคำนวณ คือ
- $$\frac{\text{อัตราการเติบโตของหนี้ (ร้อยละ)}}{\text{หนี้สินทั้งสิ้นปีปัจจุบัน-หนี้สินทั้งสิ้นปีก่อน}} \times 100$$
5. อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ร้อยละ) มีสูตรในการคำนวณ คือ
- $$\frac{\text{อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ร้อยละ)}}{\text{กำไรสุทธิ}} \times 100$$

มิติที่ 2 คุณภาพของสินทรัพย์ (Asset Quality)

คุณภาพของสินทรัพย์เป็นการวิเคราะห์ว่าสินทรัพย์ที่ลงทุนได้ก่อให้เกิดรายได้แก่สหกรณ์อย่างไร และได้ถูกใช้ไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ สินทรัพย์ที่จะวัดประสิทธิภาพ เช่น ลูกหนี้ และสินทรัพย์รวม เป็นต้น

การลงทุนในสินทรัพย์ที่เสี่ยงหรือไม่ก่อให้เกิดรายได้หรือลงทุนจมอยู่ในสินทรัพย์ที่เกินความต้องการ เช่น สินค้า เงินฝากธนาคาร อาจส่งถึงสภาพคล่องทางการเงินของสหกรณ์ คุณภาพสินทรัพย์มุ่งเน้นไปที่สินทรัพย์ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ความเพียงพอของการสำรองต่อการด้อยคุณภาพของสินทรัพย์ เพื่อป้องกันผลกระทบต่อฐานะการเงินของสหกรณ์ เช่น กรณีมีหนี้สินที่ค้างชำระและสินเชื่อไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) มีการสำรองหนี้หรือไม่ สูงเกินไปหรือต่ำเกินไป

สินทรัพย์นำไปสร้างรายได้และให้ผลตอบแทน สินทรัพย์ที่มีคุณภาพดีสามารถแปลงเป็นรายได้ ให้ผลตอบแทนเท่าไร วัดจากอัตรากำไร หรือรายได้ต่อสินทรัพย์ หากอัตราสูงแสดงว่า คุณภาพสินทรัพย์ดีมีรายได้เข้ามา หากอัตราต่ำแสดงว่าสินทรัพย์ด้อยคุณภาพไม่ก่อให้เกิดรายได้สหกรณ์ต้องบริหารสินทรัพย์ดังกล่าวให้เกิดประสิทธิภาพมีสภาพคล่อง

การวิเคราะห์คุณภาพของสินทรัพย์ (Asset Quality) ใช้เครื่องมือทางบัญชีวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน ดังนี้

1. อัตราหมุนของสินทรัพย์ (รอบ) มีสูตรในการคำนวณ คือ
- $$\frac{\text{อัตราหมุนของสินทรัพย์ (รอบ)}}{\text{รายได้หลักของสหกรณ์}} = \frac{\text{รายได้หลักของสหกรณ์}}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย}}$$
2. อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ร้อยละ) มีสูตรในการคำนวณ คือ
- $$\frac{\text{อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ร้อยละ)}}{\text{กำไรจากการดำเนินงาน}} = \frac{\text{กำไรจากการดำเนินงาน}}{\text{สินทรัพย์ถัวเฉลี่ย}} \times 100$$

3. อัตราการเติบโตของสินทรัพย์ (ร้อยละ) มีสูตรในการคำนวณ คือ

$$\frac{\text{อัตราการเติบโตของสินทรัพย์ (ร้อยละ)}}{\text{สินทรัพย์ (ร้อยละ)}} = \frac{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นปีปัจจุบัน}-\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นปีก่อน}}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นปีก่อน}} \times 100$$

มิติที่ 3 วัดความสามารถในการบริหาร (Management Capability)

วัดความสามารถในการบริหารงานเป็นการวิเคราะห์ถึงความสามารถของฝ่ายบริหารในการวางกลยุทธ์ และจัดโครงสร้างองค์กรในการนำพาองค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมที่สหกรณ์เผชิญอยู่

การบริหารจัดการและโครงสร้างธุรกิจทุกธุรกิจต้องมีความสอดคล้องกัน ประเภทสหกรณ์กับโครงสร้างธุรกิจมีความเหมาะสมและสอดคล้องกันตาม พ.ร.บ. สหกรณ์ เช่น สหกรณ์ประเภทการเกษตรเน้นไปที่ธุรกิจซื้อกับธุรกิจขาย ทั้งนี้การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยที่มูลค่าธุรกิจของสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นผลรวมของเงินรับฝากจากสมาชิกกับเงินให้กู้ยืมแก่สมาชิก

วัดความสามารถในการบริหารงานและการควบคุมภายใน พิจารณาการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ และมีระบบควบคุมภายในที่ดี ซึ่งมีผลต่อสภาพคล่อง และการทำกำไรของสหกรณ์ บทบาทการบริหารในอนาคตต่อภาวะแข่งขันเพื่อการวางแผนในอนาคต

การวิเคราะห์วัดความสามารถในการบริหาร (Management Capability) ใช้เครื่องมือทางบัญชีวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน ดังนี้

1. อัตราการเติบโตของธุรกิจ (ร้อยละ) มีสูตรในการคำนวณ คือ

$$\frac{\text{อัตราการเติบโตของธุรกิจ (ร้อยละ)}}{\text{ธุรกิจ (ร้อยละ)}} = \frac{\text{มูลค่าธุรกิจรวมปีปัจจุบัน}-\text{มูลค่าธุรกิจรวมปีก่อน}}{\text{มูลค่าธุรกิจรวมปีก่อน}} \times 100$$

2. แนวโน้มปีหน้าของสหกรณ์ ใช้การพยากรณ์หรือคาดการณ์จากข้อมูลอดีต (สมาชิก ทุนของสหกรณ์ ปริมาณธุรกิจและกำไร)

มิติที่ 4 การทำกำไร (Earning Sufficiency)

การทำกำไรเป็นการวิเคราะห์ถึงความสามารถในการแข่งขันของสหกรณ์ในธุรกิจที่สหกรณ์ดำเนินอยู่ ซึ่งจะประกอบไปด้วยการรักษาอัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงานให้ต่ำและเพิ่มอัตรากำไรขั้นต้นในแต่ละธุรกิจให้มากที่สุด รวมทั้งวิเคราะห์ถึงคุณภาพและแนวโน้มของกำไรในอนาคตของสหกรณ์

ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับค่าใช้จ่าย กำไร และคุณภาพของกำไร ขึ้นอยู่กับการบริหาร ควบคุมรายจ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ เปรียบเทียบรายได้กับค่าใช้จ่ายที่ละรายการว่ามีกำไรขั้นต้นหรือไม่ หากบริหารค่าใช้จ่ายดีมีประสิทธิภาพ กำไรสูง ตรงข้ามบริหารค่าใช้จ่ายไม่ดีไม่เหมาะสมกับรายได้ กำไรต่ำรวมถึงอัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงานให้อยู่ในอัตราที่ต่ำ

วินัยทางการเงินมีผลต่อรายได้ ระบบสหกรณ์มิได้มุ่งเน้นกำไรเป็นหลัก หากแต่มุ่งเน้นสมาชิกเป็นหลัก ซึ่งมีฐานะเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับบริการ กำไรจึงขึ้นอยู่กับการมีคุณภาพชีวิตที่ดี การมีวินัยทางการเงินหรือการจัดการทางการเงินที่ดีของสมาชิก หากสมาชิกมีอัตราหนี้สินมากกว่าเงินออมกำลังความสามารถชำระหนี้ของสมาชิกลดลง ส่งผลต่อรายได้และฐานะการเงินของสหกรณ์

การวิเคราะห์การทำกำไร (Earning Sufficiency) ใช้เครื่องมือทางบัญชีวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน ดังนี้

1. อัตรากำไรต่อสมาชิก (บาท) มีสูตรในการคำนวณ คือ

$$\text{อัตรากำไรต่อสมาชิก (บาท)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{จำนวนสมาชิก}}$$

2. อัตราเงินออมต่อสมาชิก (บาท) มีสูตรในการคำนวณ คือ

$$\text{อัตราเงินออมต่อสมาชิก (บาท)} = \frac{\text{เงินรับฝากสมาชิก+ทุนเรือนหุ้น}}{\text{จำนวนสมาชิก}}$$

3. อัตราหนี้สินต่อสมาชิก (บาท) มีสูตรในการคำนวณ คือ

$$\text{อัตราหนี้สินต่อสมาชิก (บาท)} = \frac{\text{ลูกหนี้เงินกู้+ลูกหนี้การค้า+ลูกหนี้ค่าบริการอื่น}}{\text{จำนวนสมาชิก}}$$

4. อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน (ร้อยละ) มีสูตรในการคำนวณ คือ

$$\frac{\text{อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน (ร้อยละ)}}{\text{หักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน (ร้อยละ)}} = \frac{\text{ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน}}{\text{กำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน}} \times 100$$

5. อัตราการเติบโตของทุนสำรอง (ร้อยละ) มีสูตรในการคำนวณ คือ

$$\frac{\text{อัตราการเติบโตของทุนสำรอง (ร้อยละ)}}{\text{(ร้อยละ)}} = \frac{\text{ทุนสำรองปีปัจจุบัน-ทุนสำรองปีก่อน}}{\text{ทุนสำรองปีก่อน}} \times 100$$

6. อัตราการเติบโตของทุนสะสมอื่น (ร้อยละ) มีสูตรในการคำนวณ คือ

$$\frac{\text{อัตราการเติบโตของทุนสะสมอื่น (ร้อยละ)}}{\text{สะสมอื่น (ร้อยละ)}} = \frac{\text{ทุนสะสมอื่นปีปัจจุบัน-ทุนสะสมอื่นปีก่อน}}{\text{ทุนสะสมอื่นปีก่อน}} \times 100$$

7. อัตราการเติบโตของกำไร (ร้อยละ) มีสูตรในการคำนวณ คือ

$$\frac{\text{อัตราการเติบโตของกำไร (ร้อยละ)}}{\text{(ร้อยละ)}} = \frac{\text{กำไรสุทธิปีปัจจุบัน-กำไรสุทธิปีก่อน}}{\text{กำไรสุทธิปีก่อน}} \times 100$$

8. อัตรากำไรสุทธิ (ร้อยละ) มีสูตรในการคำนวณ คือ

$$\frac{\text{อัตรากำไรสุทธิ (ร้อยละ)}}{\text{(ร้อยละ)}} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{รายได้หลักของสหกรณ์}} \times 100$$

มิติที่ 5 สภาพคล่อง (Liquidity)

สภาพคล่องหรือความเพียงพอต่อความต้องการใช้เงิน เป็นการพิจารณาความเพียงพอของเงินสด หรือสินทรัพย์ที่มีสภาพใกล้เคียงเงินสด รวมถึงสินทรัพย์อื่นที่สามารถเปลี่ยนเป็น เงินสดได้ง่าย สภาพคล่องวัดได้จากอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งคำนวณได้จากสัดส่วนระหว่างสินทรัพย์หมุนเวียนกับหนี้สินหมุนเวียน หากสหกรณ์มีความเสี่ยงของเงินทุนสหกรณ์จำเป็นต้องรักษาสภาพคล่องให้สูงเพียงพอ เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงิน

ความเพียงพอของสินทรัพย์ในการแปลงสภาพเป็นเงินสด ความเพียงพอของสภาพคล่องต่อความต้องการใช้เงิน พิจารณาสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนหากสินทรัพย์หมุนเวียนมากกว่า ถือว่ามีสภาพคล่องดี หรือมีความเพียงพอต่อความต้องการใช้เงิน อย่างไรก็ตามต้องพิจารณาตัวสินทรัพย์หมุนเวียนที่สามารถแปลงเป็นเงินสดได้เร็วด้วย

ความสมดุลระหว่างสินทรัพย์สภาพคล่องกับภาระผูกพันทางการเงินเปรียบเทียบความสมดุลระหว่างสินทรัพย์สภาพคล่อง กับภาระผูกพันทางการเงิน มีสินทรัพย์สภาพคล่องดำรงไว้เพียงพอต่อภาระผูกพันทางการเงิน หรือสหกรณ์มีแหล่งที่มาของกระแสเงินสดเพียงพอกับภาระ

ผูกพันทางการเงินที่จะถึงกำหนดหรือไม่ สาเหตุหลักของการขาดสภาพคล่องนั้นมาจากการบริหารสินทรัพย์และหนี้สินไม่ดีพอ รวมถึงปัญหาจากผลการดำเนินงาน เช่น มีภาระหนี้สินระยะสั้นมาก การถอนเงินฝากมากกว่าปกติ การนำเงินกู้ยืมระยะสั้นไปให้กู้ระยะยาว เป็นต้น ครอบงำของการเปลี่ยนเป็นเงินสด หรือกระแสเงินสดเข้ามาเพียงพอหรือไม่ เช่น อัตราลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นที่ชำระหนี้ได้ตามกำหนดต่อหนี้ถึงกำหนดชำระและอายุเฉลี่ยของสินค้านี้

การวิเคราะห์สภาพคล่อง (Liquidity) ใช้เครื่องมือทางบัญชีวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน ดังนี้

1. อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (เท่า) มีสูตรในการคำนวณ คือ

$$\text{อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (เท่า)} = \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

2. อัตราลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด (ร้อยละ) มีสูตรในการคำนวณ คือ

$$\frac{\text{อัตราลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด (ร้อยละ)}}{\text{ลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด (ร้อยละ)}} = \frac{\text{ลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด}}{\text{ลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นที่ถึงกำหนดชำระ}} \times 100$$

มิติที่ 6 ผลกระทบต่อธุรกิจ (Sensitivity)

ผลกระทบที่มีต่อสหกรณ์ หรือความอ่อนไหวของธุรกิจ คือ ปัจจัยเสี่ยงที่มีผลกระทบในแง่ลบต่อธุรกิจที่สหกรณ์ดำเนินอยู่

ปัจจัยเสี่ยง พิจารณาจากปัจจัยแวดล้อมสหกรณ์ สาเหตุการเกิดปัจจัยเสี่ยง อาจมาจากภาครัฐหรือจากสถานการณ์ทั่วไป ภาวะวิกฤต ภัยธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจ อันประกอบด้วย ภาวะคู่แข่งทางธุรกิจ นโยบายการเงินของรัฐ อัตราดอกเบี้ย นโยบายช่วยเหลือของภาครัฐ ระเบียบ ข้อบังคับ พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง สภาพตลาด เทคโนโลยีและวิทยาการใหม่

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพ็ญใจ ชัยวงศ์ (2536) ศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างค่าของทุนแต่ละประเภท กับอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์ เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างค่าถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของทุน กับอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์ และเพื่อหาสัดส่วนของหนี้สินต่อทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เหมาะสมที่สุด และให้ข้อเสนอแนะโครงสร้างการเงินที่เหมาะสมแก่ สหกรณ์ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่าของทุนแต่ละประเภทกับอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์ ใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงเดียว ส่วนการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่าถัวเฉลี่ย ใช้การวิเคราะห์ทั้งเชิงเดียวและเชิงซ้อน เพื่อนำไปใช้หาจุดที่ค่าถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของทุนต่ำที่สุด และอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนที่เหมาะสมที่สุด ผลการศึกษาพบว่าเมื่ออัตราส่วนหนี้สินต่อทุนเพิ่มขึ้น จะทำให้ค่าของทุนของเงินฝากทั้งประจำและออมทรัพย์สูงขึ้น ไม่ทำให้ค่าของทุนของเงินกู้เปลี่ยนแปลง ค่าของเงินทุนของทุนเรือนหุ้นและเงินสำรองลดลง และค่าถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของทุนกับอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยใช้สมการถดถอยเชิงซ้อน พบว่า สมการรูปร่างกล่าวไม่สามารถนำมาใช้อธิบายความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ จึงไม่สามารถให้ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งนี้ให้เห็นว่าสหกรณ์ออมทรัพย์ควรมีการระดมทุนเพื่อใช้ในการดำเนินการในรูปของหนี้สินมากกว่าทุนเรือนหุ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการระดมหนี้สินในรูปของเงินฝากทั้งประจำและออมทรัพย์

เรืองอุไร เศษสูงเนิน (2546) ได้ศึกษาเรื่องความเสี่ยงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ วัตถุประสงค์หลักในการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการอธิบายเกี่ยวกับความเสี่ยงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์โดยใช้อัตราส่วนทางการเงิน ส่วนที่สอง เป็นการวัดความเสี่ยงของสหกรณ์ออมทรัพย์ในเชิงปริมาณ โดยการใช้ค่าเบี่ยงเบนและค่าดัชนีความเสี่ยง ในการวิเคราะห์ค่าเบี่ยงเบนแทนที่จะใช้ค่าอัตราผลตอบแทนเหมือนกับที่ใช้ในการหาค่าเบี่ยงเบนทั่ว ๆ ไปในการศึกษาเนื่องจากลักษณะพิเศษของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มูลค่าหุ้นนั้นไม่มีการเปลี่ยนแปลง จึงใช้อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นแทน ซึ่งความเสี่ยงทางการเงินที่วิเคราะห์ได้ ได้นำมาเปรียบเทียบกับธนาคารพาณิชย์ ข้อมูลใช้ในการวิเคราะห์เป็นข้อมูลทุติยภูมิที่รวบรวมโดยธนาคารแห่งประเทศไทย และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ผลการศึกษาความเสี่ยงทางการเงินที่ได้นั้น ทำการศึกษาในช่วงระหว่างปีบัญชี 2535 ถึงปีบัญชี 2544 พบว่า ความเสี่ยงด้านสินเชื่อและด้านอัตราดอกเบี้ยมีแนวโน้มสูงขึ้น ขณะที่ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องและด้านเงินทุนระยะยาวมีแนวโน้มลดลง ผลการวิเคราะห์ความเสี่ยงโดยใช้อัตราส่วนทางการเงินที่ได้จึงยัง

ไม่สามารถที่จะบอกได้อย่างแน่ชัดว่าสหกรณ์ออมทรัพย์มีความเสี่ยงทางการเงินเพิ่มขึ้นหรือไม่ ส่วนการวัดความเสี่ยงทางการเงินโดยใช้ ค่าเบต้าและค่าดัชนีความเสี่ยงนั้น พบว่าสหกรณ์ออมทรัพย์มีความเสี่ยงต่ำกว่าธนาคารพาณิชย์ ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าเป็นผลมาจากความเสี่ยงด้านสินเชื่อ และความเสี่ยงด้านเงินทุนระยะยาวของสหกรณ์ออมทรัพย์ต่ำกว่าธนาคารพาณิชย์ นอกจากนี้ สหกรณ์ออมทรัพย์ไม่มีความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยนเนื่องจาก สหกรณ์ออมทรัพย์ไม่ได้ดำเนินธุรกิจทำหน้าที่เป็นตัวกลางซื้อขายเงินตราต่างประเทศ และมีได้ดำเนินกิจการวิเทศธุรกิจ ความเสี่ยงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์จึงต่ำกว่าธนาคารพาณิชย์ ผลการศึกษานี้ชี้ว่าสหกรณ์ออมทรัพย์ควรที่จะคงไว้ซึ่งลักษณะการดำเนินงานเช่นเดิมต่อไปและควรรักษาความเสี่ยงด้านสินเชื่อและความเสี่ยงด้านเงินทุนระยะยาวให้อยู่ในระดับต่ำดังที่เป็นอยู่และไม่ควรที่จะดำเนินกิจการเกี่ยวกับเงินตราต่างประเทศ ผลการศึกษาเกี่ยวกับความเสี่ยงทางการเงินนี้ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับสหกรณ์ประเภทอื่น ๆ ต่อไป

มนตรี ชูช่วย (2546: 23- 31) กล่าวว่า การป้องกันไม่ให้เกิดภัยพิบัติ ความสูญเสีย ความเสียหาย หรือสิ่งไม่พึงประสงค์ทั้งหลาย มีอยู่ 4 วิธี ได้แก่

1. การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง
2. การลดความเสี่ยง
3. การประกันความเสี่ยง
4. การสร้างสัญญาผูกมัด

สัญญาผูกมัดด้านการเงิน มีดังนี้

1. ภัยด้านการเงิน
2. ความเสี่ยงด้านการเงิน
3. สาเหตุของความเสี่ยงด้านการเงิน
4. ตัวอย่างสัญญาผูกมัดด้านการเงิน

ดังนั้น ในการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเงินทองและผลประโยชน์มหาศาล มีความเสี่ยงสูงเกี่ยวกับการทุจริต ผิดพลาด ขาดประสิทธิภาพ และขาดความไว้วางใจสูง จำเป็นที่ผู้บริหารอันประกอบด้วยคณะกรรมการดำเนินการและฝ่ายจัดการของสหกรณ์ออมทรัพย์จะต้องสร้างสัญญาผูกมัด ทำความเข้าใจและใช้ให้เป็นประโยชน์ จึงจะสามารถบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ได้โดยปลอดภัยและบรรลุวัตถุประสงค์

กิตติภูมิ ทองเจริญ (2546) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์พัฒนาการและความมั่นคงของสหกรณ์ออมทรัพย์ กรณีศึกษา สหกรณ์ออมทรัพย์ 17 รมอินทรา จำกัด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของสหกรณ์ออมทรัพย์ ตลอดจนความมั่นคง รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคง

ของสหกรณ์ออมทรัพย์ ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์มีพัฒนาการที่ดี ตอบสนองความต้องการเงินทุนของสมาชิกได้ มีการบริหารสินทรัพย์ที่ดี มีความมั่นคงในการบริหารงาน ดำรงความมีเสถียรภาพในระดับที่น่าพอใจทั้งในด้านสภาพคล่อง ความเพียงพอของเงินทุน และอัตรากำไร แม้ว่าจะมีแนวโน้มที่ลดลงก็ตาม สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อความมั่นคงของสหกรณ์ โดยใช้ CAMEL มาวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรที่สามารถแยกกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มั่นคงและไม่มั่นคงได้ คือ ความสามารถในการทำกำไร

อัสลินา ระเด่นอาหมัด (2543: 77 - 78) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์อิสลามปัตตานี จำกัด โดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน คือ อัตราส่วนวิเคราะห์สภาพคล่องทางการเงิน ความสามารถในการก่อหนี้ ความสามารถในการใช้สินทรัพย์และความสามารถในการทำกำไร การวิจัยพบว่า สหกรณ์ดำเนินธุรกิจโดยยึดหลักศาสนาอิสลาม โดยปราศจากดอกเบี้ยเป็นที่ยอมรับของสังคมชาวมุสลิม และการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของสหกรณ์ พบว่า ฐานะทางการเงินของสหกรณ์ มีทุนเรือนหุ้น เงินสำรองและทุนอื่น เพิ่มขึ้นทุกปี การบริหารธุรกิจของสหกรณ์ได้ดำเนินธุรกิจนั้นโดยปราศจากดอกเบี้ย แต่สหกรณ์จะคิดค่าตอบแทนเงินกู้ในแต่ละงวดสัญญา เท่ากับทุกงวดตามที่ตกลงในสัญญา ส่วนการบริหารการเงินของสหกรณ์พบว่า สหกรณ์มีสภาพคล่องทางการเงินขึ้นอยู่กับภาระหนี้ของลูกหนี้ และการบริหารสินค้ายกเหลือให้มีประสิทธิภาพ ความสามารถในการก่อหนี้ต่ำเนื่องจากสหกรณ์มีหนี้ในรูปเงินฝากความสามารถในการใช้สินทรัพย์มีอัตราการหมุนของสินทรัพย์อยู่เกณฑ์ที่ต่ำ เนื่องจากมีสินค้ายกเหลือในรูปที่ดินที่ไม่สามารถขายได้ ความสามารถในการทำกำไร สหกรณ์มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์อยู่ในเกณฑ์ต่ำเนื่องจากไม่ได้ใช้สินทรัพย์ให้เกิดรายได้เต็มที่ อัตรากำไรของสหกรณ์ พบว่า อัตรากำไรสุทธิของสหกรณ์ลดลงเนื่องจากสหกรณ์มีต้นทุนสูง

ปิยะนุช นกน้อย (2551: (3)-(4)) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ความเสี่ยงของธุรกิจสินเชื่อ และความเพียงพอของเงินทุนสหกรณ์ออมทรัพย์การสื่อสารแห่งประเทศไทย จำกัด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเสี่ยงทางการเงิน รวมทั้งศึกษาหาแนวทางในการบริหารจัดการเงินทุน และนโยบายการจัดการธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์ออมทรัพย์การสื่อสารแห่งประเทศไทย จำกัด ผลการศึกษาพบว่า

สหกรณ์มีความเสี่ยงทางการเงินต่ำ โดยมีความเสี่ยงจากการให้สินเชื่อต่ำ พิจารณาจากอัตราส่วนหนี้สูญสุทธิต่อสินเชื่อบริหาร อัตราส่วนค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญต่อสินเชื่อบริหาร ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.00 และอัตราการขยายตัวของสินเชื่อบริหารมีค่าเท่ากับ ร้อยละ 6.62 ต่อปี มีความเสี่ยงด้านสภาพคล่องอยู่ในระดับดี พิจารณาจากอัตราส่วนของผู้ถือหุ้นต่อสินทรัพย์รวม มีค่าเท่ากับ 0.56 เท่า

อัตราส่วนเงินรับฝากต่อสินทรัพย์รวม มีค่าเท่ากับ 0.33 เท่า อัตราส่วนหนี้สินหมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม มีค่าเท่ากับ 0.34 เท่า และอัตราส่วนเงินให้สินเชื่อต่อสินทรัพย์รวม มีค่าเท่ากับ 0.86 เท่า มีความเสี่ยงด้านการตลาด (ด้านอัตราดอกเบี้ย) ต่ำ พิจารณาจากอัตราส่วนดอกเบี้ยรับต่อสินทรัพย์ มีค่าเท่ากับร้อยละ 6.13 อัตราส่วนดอกเบี้ยจ่ายต่อสินทรัพย์รวม มีค่าเท่ากับร้อยละ 1.37 ทำให้มีส่วนต่างของดอกเบี้ยรับ และดอกเบี้ยจ่ายเท่ากับร้อยละ 4.76 แต่สหกรณ์ยังต้องพิจารณาถึงอัตราส่วนเงินปันผลต่อกำไรสุทธิของสหกรณ์ ซึ่งมีค่าเท่ากับ 87.47 มีความเสี่ยงด้านปฏิบัติการสูงเมื่อพิจารณาจากอัตราส่วนสินทรัพย์รวมต่อพนักงาน มีค่าเท่ากับ 173.94 ล้านบาทต่อคน และอัตราค่าใช้จ่ายต่อพนักงาน มีค่าเท่ากับ 0.58 ล้านบาทต่อปี นอกจากนี้จากการวิเคราะห์ระบบเดือนกุมภาพันธ์เพื่อเฝ้าระวังทางการเงิน โดยใช้ CFSAW สรุปได้ว่าสหกรณ์มีระดับการเฝ้าระวังทางการเงินโดยภาพรวมในระดับปกติ แต่จะต้องระมัดระวังในด้านเงินทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเงินทุนสำรองมีฉะนั้นสหกรณ์อาจเกิดความเสี่ยงในเรื่องของความเพียงพอของเงินทุนได้

สำหรับแนวทางในการบริหารจัดการเงินทุนของสหกรณ์ จะต้องกำหนดสัดส่วนของแหล่งที่มาของเงินทุนระยะสั้น ต่อเงินทุนระยะยาว กับ แหล่งที่ใช้ไปของเงินทุนระยะสั้น กับ เงินทุนระยะยาว ให้สอดคล้องกัน โดยสหกรณ์มีทางได้มาของเงินทุนระยะสั้น : เงินทุนระยะยาว เท่ากับ 1 : 2 ซึ่งในระยะยาวสหกรณ์มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของเงินทุนระยะสั้นเพิ่มขึ้น แต่ระยะยาวลดลง ฉะนั้นการลงทุนของสหกรณ์จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกัน

สำหรับแนวนโยบายการจัดการธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์จะต้องคำนึงถึงอัตราการขยายตัวของธุรกิจสินเชื่อที่ต้องสอดคล้องกับแหล่งที่มาของเงินทุน ระยะเวลาของเงินทุน ต้นทุนเงินทุน ที่ระดมได้ ซึ่งจะต้องนับรวมต้นทุนจากการยืมเงินปันผล ความเสี่ยงทางการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเสี่ยงของเงินทุนระยะยาว ความเสี่ยงด้านการให้สินเชื่อ ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง และความเสี่ยงทางด้านอัตราดอกเบี้ย

ปราชญ์ ปฐมบุรณ์ (2546) ศึกษาความสามารถในการขยายสินเชื่อให้กับภาคธุรกิจเอกชนจากปริมาณสภาพคล่องส่วนเกิน และความเพียงพอของเงินกองทุนของธนาคารพาณิชย์ไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการขยายสินเชื่อให้กับภาคธุรกิจเอกชนจากปริมาณสภาพคล่องส่วนเกิน และความเพียงพอของเงินกองทุนของธนาคารพาณิชย์ไทยที่มีอยู่ ผลการศึกษาพบว่า ธนาคารพาณิชย์ไทยมีสภาพคล่องส่วนเกินเพิ่มสูงขึ้น และอยู่ในระดับสูงมาก โดยพิจารณาจากการเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์สภาพคล่องส่วนเกิน และการลดลงของอัตราส่วนเงินให้กู้ยืมต่อเงินฝาก แต่ธนาคารมีความสามารถในการขยายสินเชื่อให้กับภาคธุรกิจเอกชนอยู่ในระดับต่ำกว่าที่ควรจะเป็น เนื่องจากฐานเงินสดที่มีอยู่ไม่มาก เนื่องจาก ธนาคารได้นำสภาพคล่องส่วนเกินไป

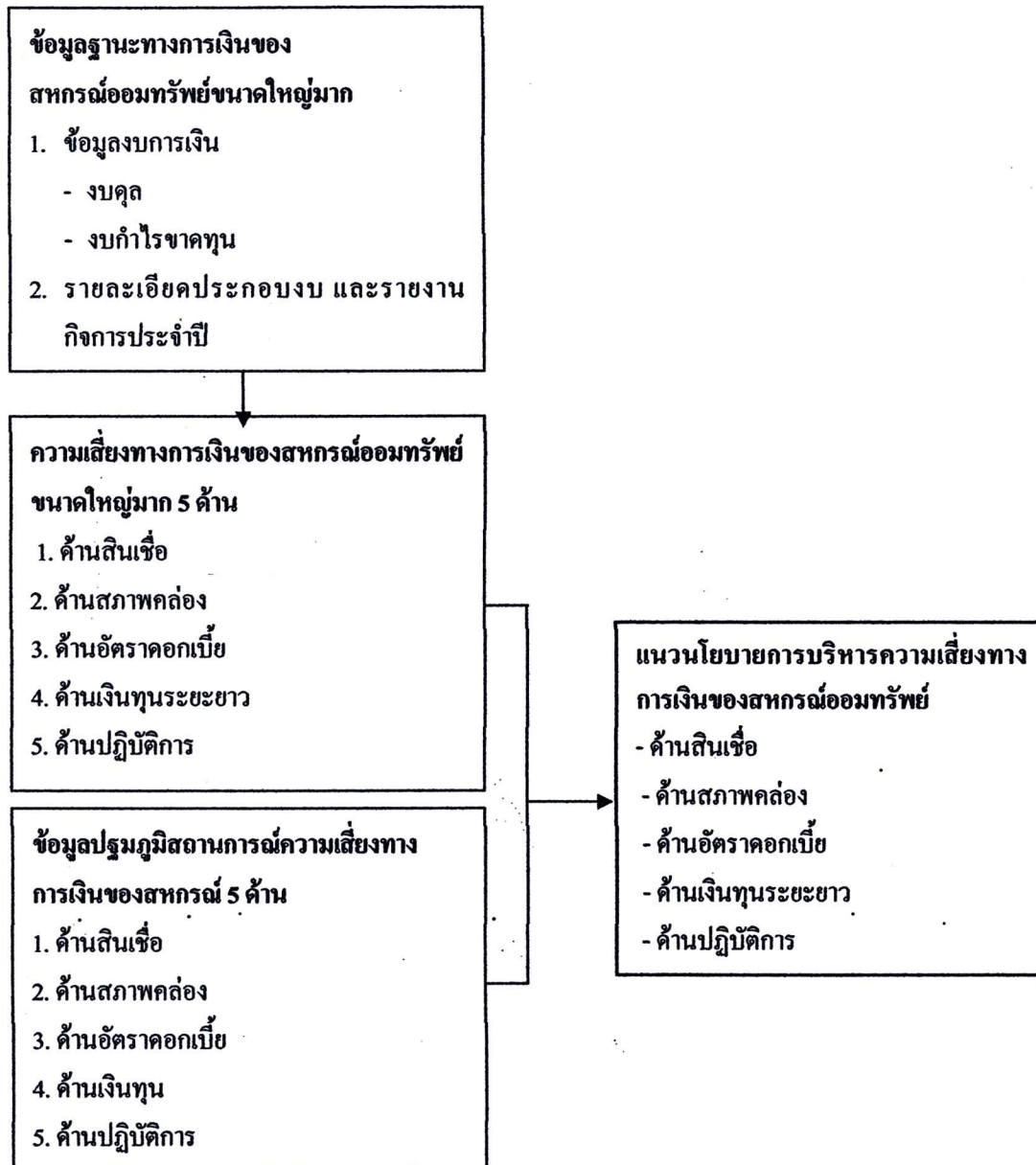
ลงทุนในตราสารหนี้กับภาครัฐ เพื่อเป็นการสร้างรายได้ดอกเบี้ยรับทดแทนรายได้ดอกเบี้ยรับจากการให้สินเชื่อแก่ภาคธุรกิจเอกชนที่หดตัว ส่วนความเพียงพอของเงินกองทุนนั้นมีความแข็งแกร่ง

ภาคสรุป

รูปแบบและโครงสร้างการบริหารจัดการขององค์กรและธุรกิจอาจมีส่วนทำให้ความเสี่ยงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์จะน้อยกว่าสถาบันการเงินอย่างธนาคารพาณิชย์หรือบริษัทเงินทุน แต่ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ สหกรณ์ออมทรัพย์ก็สามารถพิจารณาได้ด้วยความเสี่ยงทางการเงิน 5 ด้าน 1. ความเสี่ยงทางการให้สินเชื่อ 2. ความเสี่ยงทางด้านสภาพคล่อง 3. ความเสี่ยงทางด้านอัตราดอกเบี้ย 4. ความเสี่ยงทางด้านเงินทุนระยะยาว และ 5. ความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ สิ่งที่สหกรณ์ออมทรัพย์จำเป็นต้องคำนึงถึงอีกประการหนึ่งคือระยะเวลาในการบริหารการเงิน โดยสัดส่วนเงินลงทุนควรสอดคล้องกับสัดส่วนเงินลงทุนสำรองต่อทุนดำเนินงานเพื่อรองรับจากการขาดทุนที่อาจเกิดขึ้น นอกจากนั้นจะต้องระวังต่อความเสี่ยงทางด้านสภาพคล่อง (Liquidity Risk) เนื่องจากแหล่งเงินทุนภายในส่วนใหญ่มาจากเงินฝากที่อยู่ในรูปของเงินฝากระยะสั้น ฉะนั้น การดำรงสภาพคล่องของสหกรณ์โดยกันเงินทุนส่วนหนึ่งไว้เพื่อรองรับการถอนเงินจากสมาชิกควรจะอยู่ในสัดส่วนที่เหมาะสม ซึ่งไม่สามารถกำหนดได้ตายตัว ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ภายในของสหกรณ์แต่ละสหกรณ์

การให้ความสำคัญทางการเงินเพื่อป้องกันความสูญเสียและการควบคุมดูแลจะทำให้สหกรณ์ออมทรัพย์ป้องกันจากความสูญเสียจากความเสี่ยงทางการเงิน จะเห็นได้ว่าผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งระบบยังคงเป็นไปตามภาวะระบบการเงินของประเทศอยู่ ดังนั้น การวิเคราะห์ถึงความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของระบบสหกรณ์เป็นการเตรียมพร้อมรับกับความผันแปรของเศรษฐกิจของประเทศ

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ภาพ 3 กรอบแนวคิดในการศึกษา